

**БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
РЕПУБЛИКА СРПСКА
ОПШТИНА КНЕЖЕВО**

НАЦРТ

**СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ КНЕЖЕВО
у периоду од 2018 - 2023**

Кежево, ____ 2017. године

САДРЖАЈ:

I. АНАЛИЗЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1. Увод

- 1.1. Клима
- 1.2. Рельеф и земљиште
- 1.3. Флора и фауна
- 1.4. Демографија и тржиште рада
- 1.5. Локална самоуправа

2. Индустрија

- 2.1. Дрво-прерађивачка индустрија
- 2.2. Метало-прерађивачка индустрија
- 2.3. Текстилна индустрија
- 2.4. Грађевинска индустрија
- 2.5. Прехрамбена индустрија

3. Инфраструктура

- 3.1. Саобраћајна инфраструктура
- 3.2. Електроенергетска мрежа
- 3.3. Комунална инфраструктура
- 3.4. Телекомуникације
- 3.5. Планска документација на подручју општине Кнежево

4. Пољопривреда

- 4.1. Лов и риболов

5. Трговина и угоститељство

6. Водопривреда

- 6.1. Хидрологија
- 6.2. Водоснабдијевање
- 6.3. Канализациони системи

7. Спорт

8. Култура

9. Образовање

10. Туризам

11. Културноисторијско наслеђе

12. Екологија

13. Социјална и здравствена заштита

14. Стратешко фокусирање.

14.1 Фокусирање

14.2. Визија и стратешки циљеви

II Секторски развојни планови

2.1 План локалног економског развоја

2.1.1.Фокусирање

2.1.2.Циљеви локалног економског развоја

2.1.3.Интеграција са документима вишег нивоа

2.1.4.Програми, пројекти, мјере

2.1.5.Иницијатива међуопштинске сарадње

2.1.6.Процјена очекиваних исхода са индикаторима

2.2. План друштвеног развоја

2.2.1.Фокусирање

2.2.2.Циљеви друштвеног развоја

2.2.3.Интеграција са документима вишег нивоа

2.2.4.Програми, пројекти, мјере

2.2.5. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

2.3. План заштите животне средине

2.3.1. Фокусирање

2.3.2. Развојни циљеви

2.3.3. Интеграција са документима вишег нивоа

2.3.4. Програми, пројекти, мјере

2.3.5. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

III Оперативни план

IV План развоја организационих капацитета и људских потенцијала

4.1. Постојеће стање и организационе претпоставке за имплементацију стратегије

4.2. Улога и одговорности

4.3. Праћење, оцјењивање и допуњавање стратегије развоја

4.4 Кључни задаци и приступ праћењу и вредновању стратегије

V Финансијска конструкција секторских планова

УВОД

Овај документ је настао из потребе да се успостави стратешко управљање развојем општине Кнежево и дефинишу развојне перспективе кроз утврђивање стратешких циљева развоја и приоритетних пројекта који ће водити остварењу тих циљева. Кнежево је у претходном периоду било суочено са константним социо-економским пропадањем, условљеним како екстерним тако и интерним факторима, који су се огледали у сталном демографском паду, ниској привредној активности, ниској стопи запослености и другим негативним трендовима који су карактеристични не само за ову општину него и за регију у цјелини. SWOT анализа је показала да је снага општине Кнежево управо у расположивим ресурсима и растућој локалној мотивацији које, уз Европску повељу о локалној самоуправи, као ширег развојног оквира, требна искористити и на тај начин створити основу за дугорочни раст и развој у свим сегментима важним за грађане. Овај документ пружа реалне основе да се на бази природних потенцијала и одређених компаративних предности општине усмјеравањем активности ка пројектима који су изводљиви, како у организационом тако и у финансијском смислу- зауставе негативни трендови и покрене развој општине.

У изради стратешког плана развоја коришћена је стандардизована Методологија за интегрисано планирање локалног развоја (МиПРО), прихваћена и препоручена од стране ентитетских влада те савеза општина и градова оба ентитета. МиПРО је у потпуности усклађена са постојећим законским оквиром којим је дефинисано планирање развоја на локалном нивоу, где је општинска администрација носилац процеса изrade и имплементације стратегије, уз максимално укључивање и свих других актера живота у локалној заједници. Надаље, МиПРО је у потпуности усаглашена са водећим принципима и приступима стратешком планирању које промовише Европска унија. Водећи принципи на којима се заснива Стратегија развоја општине Кнежево су одрживост и социјална укљученост. Одрживост као принцип интегрише економски и аспект животне средине, док принцип социјалне укључености подразумијева једнаке шансе за све и правичност у смислу идентификовања потреба и интереса маргинализованих и социјално искључених група становништва. Надаље, Стратегију развоја карактеришу интеграција (што значи да су економски, друштвени и аспект заштите животне средине посматрани као неодвојиви дијелови једне цјелине) и партиципација (сви заинтересовани актери су ангажовани и допринјели су изради Стратегије).

Општина се ангажовала у процесу изrade Стратегије вођена увјерењем да стратешко планирање представља кључни инструмент за проактивно и одговорно управљање локалним развојем.

Полазна тачка за израду стратегије развоја општине Кнежево је била анализа постојећих стратешких докумената, нивоа њихове реализације, те степена развијености људских ресурса неопходних за израду и имплементацију стратегије. Ова анализа је била надограђена на основу анализе релевантних квантитативних и квалитативних података из примарних и секундарних извора. Носећи и најважнији дио Стратегије представља њен стратешки дио, који обухвата социо-економску анализу, стратешке фокусе, визију развоја и стратешке циљеве развоја. Стратешка платформа Стратегије је доминантно дјело општинског радног тима. Секторске планове развоја економије, друштва и заштите и унапређења животне средине израдиле су за ту сврху формиране секторске радне групе, а које су чинили представници јавног, приватног и невладиног сектора. У завршном дијелу процеса, радни тим је, на бази принципа интеграције, објединио и ускладио секторске документе, те израдио оквирне тпетогодишње планове имплементације, укључујући и план развоја организационих капацитета и људских потенцијала неопходних за процес имплементације Стратегије. Како би се омогућила дјелотворна имплементација Стратегије, финансијски оквир Стратегије и општински буџет за 2018. годину су у потпуности усклађени.

I. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1. Увод

Подручје општине Кнежево простире се на југу Републике Српске уз саму границу са Федерацијом БиХ, са десне стране ријеке Угар, у југоисточном дијелу бањалучке регије, на простору између општина Бања Лука, Челинац, Котор Варош, Mrкоњић Град, Јајце и Травник. Налази се на $44^{\circ}29'$ сјеверне географске ширине и 861 м надморске висине. Подручје општине простире се на теренима израженог рељефа и дијелом висоравни, између планина Влашић, Голе Планине, Ранче, Чемернице, Тисовца и Осмаче, а и сусједни терени општине Јајце, Котор Варош и Травник, су такође планинског карактера. Након дејтонског разграничења са федерацијом БиХ, територија општине Кнежево остала је на површини од 360 km^2 , од тога под шумом 166 km^2 , а пољопривредно земљиште захвата 154 km^2 .

Општина Кнежево, као локална заједница, организована је у дванаест мјесних заједница:

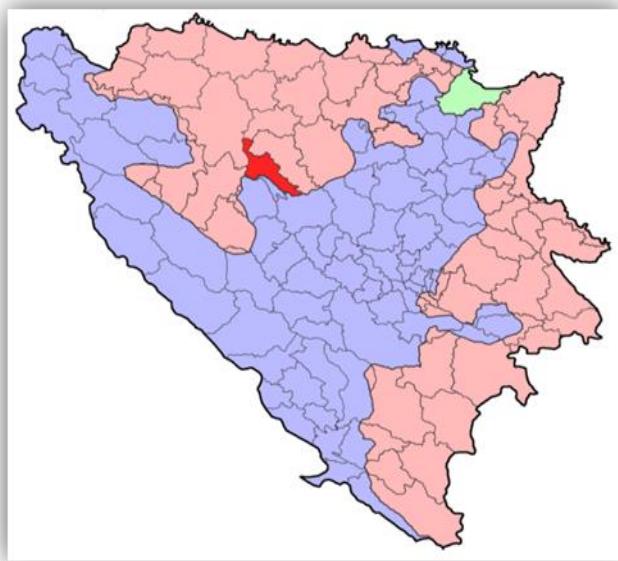
- Мјесна заједница Кнежево (градско подручје Кнежева и сљедећа села: Баштина, Борак, Голо Брдо, Ђукарићи, Кобиља, Пауновићи, Чарићи и Шапани);
- Мјесна заједница Бастаји;
- Мјесна заједница Бокани и Пауновићи;
- Мјесна заједница Влатковићи;
- Мјесна заједница Имљани;
- Мјесна заједница Јаворани;
- Мјесна заједница Корићани;
- Мјесна заједница Мокри Луг-Брегови;
- Мјесна заједница Живинице и Рађићи I;
- Мјесна заједница Рађићи II;
- Мјесна заједница Шолаји;
- Мјесна заједница Костићи.

Центар општине повезан је регионалним путем 414 (Карановац-Митровићи) са Бања Луком, а преко РП 413 са Котор Варошом, односно преко Турбета са Травником.

Остали путеви су локални путеви првог и другог реда који повезују центар Кнежева са осталим дијеловима општине.

У скорије вријеме предвиђен је завршетак радова пута Кнежево–Котор Варош, што ће сигурно утицати на привредни и сваки други развој.

Слика 1. – Приказ општине Кнежево на територији БиХ

1.1. Клима

Подручје општине Кнежево се налази у зони умјерене континенталне климатске области. У микро-климатском погледу ово подручје припада зони умјерено-континенталне климе са обиљежјима

за планинско подручје: карактеришу га релативно хладне зиме и умјерено топла љета са максималним падавинама у другој половини пролећа и почетком јесени, с тим да у нижим регионима пада киша, а у вишим снијег. Вегетациони период траје 120-200 дана, зависно од надморске висине.

По Грачаниновом модификованим кишном фактору подручје Кнежева има перхумидну климу – кишни фактор $179,9 \text{ KF} > 160$ перхумидна клима (Тодоровић и Божић 1995. године). У табели су наведене просјечне вриједности за падавине и температуре, из чега се види да падавина у просјеку има довољно. Ово подручје карактерише правilan распоред падавина током цијеле године, најмања количина је у октобру 77 mm, а највећа је у јуну 133 mm.

Средња годишња температура износи $7,9^{\circ}\text{C}$. Касни пролетни и рани јесењи мразеви утичу неповољно на пољопривредне културе. Високи сњежни наноси и мразеви у вишим регионима скраћују вегетациони период.

Температурне вриједности за 2002. годину приказане су у табели 1.

Темп. у 2002. год.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Σ	Средња вријед.
Средња мјесечна	-0,2	5,8	7,3	7,9	19,0	15,0	19,4	17,8	13,1	10,2	8,4	1,4	125,1	10,4
Апсолутна маx.	16,4	16,1	14,3	18,1	31,0	25,1	34,0	29,1	24,6	19,9	18,2	9,5	256,3	21,4
Апсолутна мин.	-14,8	-4,0	-3,0	0,0	12,0	10,0	14,8	14,3	5,0	4,0	-2,0	-8,3	28,0	2,3

Табела I. – Средње мјесечне, апсолутне максималне и апсолутне минималне температуре у Кнежеву за 2002

С обзиром да се ради о подацима метеоролошке станице из Кнежева, све температуре се не могу примјенити на планински регион изнад 900 – 1.200 m надморске висине, који може бити интересантан за пољопривредну производњу, нарочито кромпира, већ се врши њихова корекција: на сваких 100 m висинске разлике температура се смањује за $0,5^{\circ}\text{C}$.

1.2. Рељеф и земљиште

Подручје општине простире се на теренима израженог рељефа и дијелом висоравни, између планина Влашић, Голе Планине, Ранче, Чемернице, Тисовца и Осмачеу зони умјерене континенталне климатске области са обиљежјима за планинско подручје, карактеришу га релативно хладне зиме и умјерено топла љета.

Управо због израженог рељефа ова општина има све предиспозиције за развој зимских спорtova. Највећим дијелом општина је брдско-планинско подручје, са око 33% површине изнад 1.000 m надморске висине које је већим дијелом под шумском вегетацијом. Експлоатација и узгој шума представља значајан капацитет ове општине, 166 km^2 је под шумама. Шуме су мањом мјешовите и често лишћарске саставине: буква, храст, граб, јавор, клен, јасен, багрем и др., уз присуство четинара са порастом надморске висине: обични и црни бор, ариш, јела, смрча и др.

Надморска висина пољопривредних терена креће се од око 500 m (Јаворани) до око 1.200 m (Петрово Поље). На овом подручју заступљене су седиментне стијене, а најраспрострањенији су једри кречњаци. Поред њих као геолошки супстрат сусрећу се и лапори, лапорци, глине, пјешчари и пјешчани лапори, самостално или слојевито измјешани. На једрим кречњацима ствара се врло мало земљишта (камењари и врло плитка тла), а на теренима где се као подлога налазе мекши супстрати или стијене које се лакше троше, ствара се много више трошине и тла, те се срећу и много дубља земљишта.

Резултати анализе показују да је поправка плодности оваквих земљишта незаobilазна мјера. Општина Кнежево има површину 320 km^2 , од тога 50% под шумама. Пољопривредног земљишта има 17.500 ha, од чега на обрадиво отпада 9.938ha, а обрађује се 2.000 ha.

Искориштеност земљишног фонда	Приватни сектор (ha)	Државни сектор (ha)
Оранице и баште	4.068	160
Воћнаци	215,16	6
Природне ливаде	6.472,64	139
Пашњаци	3.198,2	440
Шуме	3.827	12.737
Неплодно	206	531

Табела 2 – Искориштеност земљишног фонда (за 31.12.2016. годину)

1.3. Флора и фауна

Флора

Велико биљно богатство, простор општине Кнежево може да захвали геолошким, геоморфолошким, те педолошким карактеристикама тла, хидролошким приликама, те умјерено-континенталној клими. Вегетација, као ваздушни филтер, са својом хигијенски-здравственом улогом, тј. рекреативним својствима, има највећи значај за туристичка кретања. С обзиром да у највећој мјери одражавају атрактивна својства биљног свијета, од свих биљних заједница шуме су најзначајније за туризам. Шуме су мањом мјешовите и често лишћарског састава: буква, храст, граб, јавор, клен, јасен, багрем и др., уз присуство четинара са порастом надморске висине: обични и црни бор, ариш, јела, смрча. За простор општине Кнежево карактеристичне су шуме: букве, јеле и смрче (*Abieti-Fagetum picetosum*) са различитим секундарним фитоценозама као што су шуме јеле и смрче (*Abieti-Picetum*), шумама букве (*Fagus silvatica*), јеле (*Abies alba*) и смрче (*Picea abies*), те тисе (*Taxus baccata*) и смреке (*Juniperus communis*). На нижим обронцима, од зимзеленог биља заступљена је смрека (*Juniperus communis*). Зељасто биље – разне врсте папрати (*Polypodium vulgare*) и пролетнице (*Heleborus odorus*) – кукуријек, јагорчевина, висибаба (*Primula vulgaris*) са стаништем у листопадним шумама. Од посебног значаја, како комерцијалног, тако и са туристичког аспекта је заступљеност шумских плодова, гљива и љековитог и ароматичног биља. Од љековитог и ароматичног биља најзаступљеније су: коприва (*Urtica dioica*), хајдучка трава (*Achillea millefolium*), ува (*Arctostaphylos uva-ursi*), мајчина душица (*Thymus serpyllum*), кантарион (*Hypericum perforatum L.*), жалфија (*Salvia officinalis*), медвеђи лук (*Allium ursinum*) и многе друге. Од шумских плодова најзаступљеније су: шумска јагода (*Fragaria vesca*), малина (*Rubus idaeus*), купина (*Rubus hirtus*), боровница (*Vaccinium myrtillus*) и љешник (*Corylus avellana L.*), дрењак (*Cornus mas*), шипак (*Rosa canina*) и друге. Од јестивих гљива заступљене су следеће врсте: вргањ (*Boletus edulis*), бијела сунчаница (*Macrolepiota prominens*), лисичарка (*Cantharellus cibarius*), пролетни вргањ (*Boletus aestivalis*), бисерница (*Amanita rubescens Pers.*), мљечница (*Lactarius piperatus L.*), смрчак (*Morchella sp.*), редуша (*Agrocybe arvensis*), гнојштарка (*Coprinus sp.*) и многе друге. Двије најопасније гљиве су: зелена пупавка (*Amanita phalloides*) и ушиљена пупавка (*Amanita vesca*). Од житарица заступљене су: пшеница, трожито, кукуруз, јечам, зоб, раж, док су од воћака најзаступљеније: шљива, јабука, крушка и орах. Од заштићених биљних врста налазе се: тиса (*Taxus baccata*), божиковина (*Ilex aquifolium*), малолисна веприна (*Ruscus hypoglossum*) и бодљикава веприна (*Ruscus aculeatus*).

Фауна

Животињски свијет овог подручја је, за туризам, значајан из више разлога. Први разлог је могућност бављења ловом и риболовом, односно омогућава развој ловног и риболовног туризма који имају наглашено рекреативно својство. Други разлог је учешће животињског свијета у исхрани, односно снадбијевање туристичког мјеста храном животињског поријекла те прављења кулинарских специјалитета од дивљачи. Простор Општине одликује се изразитим богатством животињских врста, што је један од услова за развој ловног туризма на овим просторима.

Као главне представнике сисара можемо набројати: мрки медвјед (*Ursus arctos*), дивља свиња (*Sus scrofa*), лисица (*Vulpes vulpes*), вук (*Canis lupus*), пух (*Glis glis*), вјеверица (*Sciurus vulgaris*), зец (*Lepus europeus*), дивља мачка (*Felis silvestris*), јазавац (*Meles meles*), твор (*Putorius putorius*), куна (златица и бјелица), дивокоза (*Rupicapra rupicapra*) и срна. На овом простору заступљене су многе врсте птица: јастреб (*Accipiter gentilis*), љештарка (*Tetrastes bonasia*), сури орао (*Aquila chrysaetus*), сова ушара (*Asio otus*), кока љештарка (*Tetrastes bonasia*), соко (*Falco peregrinus*), врабац, голуб, врана, сврака и дјетлић. На каменитим подручјима ових крајева своје станиште нашли су гмизавци:

змије (поскок, шарка и бјелоушка) и планински гуштери. Заједно са осталим представницима фауне заступљени су и многобројни инсекти: пчеле, осе, комарци, лептири, мухе, скакавци и др.

Цврцка, Иломска и Угар представљају станиште за рибе: поточну пастрмку, липљен, младицу и шкобалја, а у кањону Угра настањена је видра (*Lutra lutra*). Од заштићених животињских врста које обитавају на овом простору треба истаћи: Сури орао – локалитет: кањон ријеке Цврцка, Сова ушара – локалитет: цијело подручје Општине, Кока љештарка – локалитет: око одјела 35 ПЈ Осмача – Тисовац, Дивокоза – локалитет: кањон ријеке Угар, Видра – локалитет: кањон ријеке Угар.

1.4. Демографија и тржиште рада

Према попису становништва из 1991. године општина Кнежево је имала 19.418, а према резултатима пописа становништва извршеног 2013. године број становника је био 9.368. Становништво је распоређено у 3.168 домаћинстава.

Период између ова два пописа карактеришу велике миграције становништва.

На подручју општине има 20 насељених мјеста од којих је једно градског, а остала су сеоског типа. Према попису у граду живи 3.590 становника, док је 5.778 сеоско становништво. Просјечан број чланова домаћинства је 3.

Пензионери представљају 24,9% укупног броја становника (2.337), а њихов економски и социјални положај је веома лош што узрокује веома високу смртност код ове популације. Омладина предшколског и школског узраста (952) представља 10,16% укупне популације.

На подручје општине се вратило око 40% (302) изbjеглих и расељених особа, углавном старијих и ова популација чини 3,22% укупног броја становника.

У периоду од 2009. до априла 2017. године рођено је укупно 674 дјетета, док је за исти период број умрлих 354.

Економска криза, рецесија и неуспјешна приватизација, као и нестабилна политичка ситуација утицали су на стални раст незапослености у последњих неколико година. На евиденцији Завода за запошљавање налазе се 2.191 особе.

Незапослени према квалификационој структури											
Без школе	НК	ПК	КВ	ССС	ВКВ	ВШС	ВШС СПЕЦ.	ВСС 180 ЕЦТС	ВСС 240 ЕЦТС	МАСТЕР	УКУПНО
46	804	48	708	502	11	4	0	17	50	1	2191
Незапослени према квалификационој структури пријављени у 2016. години											
2	98	6	147	204	4	1	0	11	34	1	508

Табела 4. – Незапослени према квалификационој структури на дан 31.12.2016. године

Незапослени према доби живота који су се пријавили у 2016. години				
15-18. година	18-24. година	Од 24-27. година	Преко 27. год.	Укупно
2	128	56	322	508

Табела 5 – Незапослени према доби живота на дан 31.12.2016. година

На евиденцији Завода за запошљавање највише је неквалифицираних радника, послије којих су најзаступљенији квалифицирани радници и они скупа чине 69,01% од укупног броја пријављених радника.

У табели која слиједи су подаци Пореске управе РС, ПЈ Кнежево:

Редни број	Назив дјелатности	Број запослених	Године старости						
			15-17	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70-79
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Узгој крава за производњу млијека	1	0	0	0	0	1	0	0
2.	Узгој шума и остале сличне дјелатности у шумарству	168	0	11	43	54	53	7	0
3.	Сјеча дрва	45	0	4	6	16	18	1	0
4.	Помоћне послужне дјелатности у	44	0	7	6	16	13	2	0

	шумарству							
5.	Слатководна аквакултура	7	0	2	2	0	3	0
6.	Производња хљеба, пецива, свеже тјестенине и колача	4	0	2	1	1	0	0
7.	Производња радне одјеће	39	0	4	7	11	17	0
8.	Тестерисање и blaњање дрвета(производња резане грађе); импрегнација дрвета	78	0	18	21	26	12	1
9.	Производња остале грађевинске столарије и елемената	1	0	0	1	0	0	0
10.	Сијечење, обликовање и обрада камена	3	0	1	1	1	0	0
11.	Производња жељезничких локомотива и шинских возила	22	0	4	0	5	12	1
12.	Производња накита и сличних производа	1	0	0	1	0	0	0
13.	Дистрибуција електричне енергије	30	0	3	3	12	3	3
14.	Прикупљање, пречишћавање и снадбијевање водом	15	0	0	1	4	7	3
15.	Прикупљање неопасног отпада	7	0	0	2	5	0	0
16.	Изградња стамбених и нестамбених зграда	12	0	2	1	8	1	0
17.	Трговина аутомобилима и моторним возилима лаке категорије	5	0	2	1	0	2	0
18.	Одржавање и поправка моторних возила	2	0	0	1	1	0	0
19.	Трговина на велико воћем и поврћем	1	0	0	1	0	0	0
20.	Трговина на велико млијеком, млијечним производима, јајима, јестивим уљима и мастима	2	0	0	0	0	2	0
21.	Трговина на велико осталим производима за домаћинство	15	0	2	3	7	3	0
22.	Неспецијализована трговина на велико	2	0	0	0	2	0	0
23.	Трговина на мало у неспецијализованим продавницама претежно прехранбених производа, пића и дуванских производа	67	0	20	21	17	8	1
24.	Остала трговина на мало у неспецијализованим продавницама	3	0	1	0	0	2	0
25.	Трговина на мало месом и месним производима у специјализованим продавницама	3	0	1	1	1	0	0
26.	Трговина на мало текстилом у специјализованим продавницама	2	0	0	0	2	0	0
27.	Трговина на мало металном робом, бојама и стаклом у специјализованим продавницама	7	0	1	04	2	0	0
28.	Трговина на мало намјештајем, опремом за расвјету и осталим производима за домаћинство у специјализованим продавницама	1	0	0	0	0	1	0
29.	Трговина на мало новинама, хартијом и писаћим прибором у специјализованим продавницама	4	0	1	1	0	2	0
30.	Трговина на мало одjeћом у специјализованим продавницама	4	0	0	3	1	0	0

31.	Апотеке	3	0	0	2	1	0	0	0	
32.	Трговина на мало цвијећем, садницама, сјеменом, ћубривом, кућним љубимцима и храном за кућне љубимце у специјализованим продавницама	1	0	0	0	1	0	0	0	
33.	Такси превоз	9	0	0	2	4	3	0	0	
34.	Остали копнени превоз путника д.н.	13	0	0	4	4	4	1	0	
35.	Друмски превоз робе	2	0	0	1	0	1	0	0	
36.	Дјелатност пружања универзалних поштанских услуга	16	0	0	2	6	7	1	0	
37.	Хотели и сличан смјештај	5	0	4	0	0	1	0	0	
38.	Дјелатност ресторана и достава хране	4	0	2	0	2	0	0	0	
39.	Дјелатност припреме и послуживања пића	14	0	6	3	4	0	1	0	
40.	Дјелатност жичне комуникације	1	0	0	0	1	0	0	0	
41.	Обрада података, хостинг и припадајуће дјелатности	1	0	0	0	0	1	0	0	
42.	Остало новчано пословање (посредовање)	3	0	1	1	1	0	0	0	
43.	Остало осигурање	2	0	0	1	0	1	0	0	
44.	Рачуноводствени, књиговодствени и ревизорски послови, послови савјетовања који се односе на порез	3	0	2	0	0	1	0	0	
45.	Архитектонске дјелатности	2	0	0	1	1	0	0	0	
46.	Ветеринарске дјелатности	11	0	2	5	3	1	0	0	
47.	Дјелатности агенција за запошљавање	3	0	1	1	0	1	0	0	
48.	Опште дјелатности државне управе	6	0	0	0	3	2	1	0	
49.	Дјелатност обавезног социјалног осигурања	5	0	0	1	1	2	1	0	
50.	Основно образовање	142	0	16	49	30	38	9	0	
51.	Техничко и стручно средње образовање	37	0	1	18	3	11	4	0	
52.	Високо образовање	1	0	0	1	0	0	0	0	
53.	Дјелатност возачких школа	1	0	0	0	0	1	0	0	
54.	Дјелатност опште медицинске праксе	59	0	4	16	12	22	5	0	
55.	Дјелатност социјалне заштите у установама са смјештајем за старија лица и лица с инвалидитетом	14	0	1	4	6	3	0	0	
56.	Дјелатност вјерских организација	2	0	0	2	0	0	0	0	
57.	Дјелатност осталих организација на бази учлањења д.н.	2	0	0	1	1	0	0	0	
58.	Фризерски салони и салони за уљепшавање	8	0	0	2	2	4	0	0	
59.	Погребне и припадајуће дјелатности	3	0	0	2	1	0	0	0	
Укупно :			968	0	126	251	279	270	42	0

Редни и Бр.	Назив дјелатности	Број обавез ника	Број запосл ених	Неуне сена Струч на спрема	Д Р	М Р	ВС С	ВШ С	СС С	НС С	ВК В	К В	П К	Н К

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Узгој крава за производњу млијека	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
2.	Узгој шума и остале сличне дјелатности у шумарству	1	168	3	0	1	29	3	79	9	0	42	0	2
3.	Сјечи дрва	2	45	0	0	0	2	0	12	0	1	19	8	3
4.	Помоћне услужне дјелатности у шумарству	8	44	0	0	0	1	0	4	0	0	1	0	0
5.	Слатководна аквакултура	1	7	1	0	0	1	0	4	0	0	1	0	0
6.	Производња хљеба, пецива, свеже тjestенине и колача	3	4	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
7.	Производња радне одјеће	1	39	0	0	0	0	0	350	0	0	0	1	3
8.	Тестерисање и blaњање дрвета(производња резане грађе); импрегнација дрвета	6	78	0	0	0	2	0	36	11	2	0	2	5
9.	Производња остале грађевинске столарије и елемената	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
10.	Сијечење, обликовање и обрада камена	1	3	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	1
11.	Производња жељезничких локомотива и шинских возила	1	22	0	0	0	1	2	1	0	0	18	0	0
12.	Производња накита и сличних производа	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
13.	Дистрибуција електричне енергије	1	30	0	0	0	1	0	13	0	3	10	2	1
14.	Прикупљање, пречишћавање и снадбијевање водом	1	15	1	0	0	0	0	7	4	0	2	0	1
15.	Прикупљање неопасног отпада	1	7	0	0	0	0	0	6	0	1	0	0	0
16.	Изградња стамбених и нестамбених зграда	3	12	1	0	0	0	0	6	0	0	5	0	0
17.	Трговина аутомобилима и моторним возилима лаке категорије	1	5	0	0	0	0	1	4	0	0	0	0	0
18.	Одржавање и поправка моторних возила	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
19.	Трговина на велико воћем и поврћем	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
20.	Трговина на велико млијеком, млијечним производима, јајима, јестивим уљима и мастима	1	2	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
21.	Трговина на велико осталим производима за домаћинство	1	15	1	0	0	0	0	5	3	0	4	0	2
22.	Неспецијализована трговина на велико	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
23.	Трговина на мало у неспецијализованим продавницама претежно прехранбених производа, пића и дуванских производа	20	67	2	0	0	1	0	20	0	0	44	0	0
24.	Остала трговина на мало у неспецијализованим продавницама	2	3	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0
25.	Трговина на мало месом и месним производима у специјализованим продавницама	2	3	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	0
26.	Трговина на мало текстилом у специјализованим продавницама	2	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
27.	Трговина на мало металном робом, бојама и стаклом у специјализованим продавницама	3	7	0	0	0	0	0	5	0	0	2	0	0

28.	Трговина на мало намјештајем, опремом за расвјету и осталим производима за домаћинство у специјализованим продавницама	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
29.	Трговина на мало новинама, хартијом и писаћим прибором у специјализованим продавницама	1	4	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
30.	Трговина на мало одјећом у специјализованим продавницама	4	4	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0
31.	Апотеке	1	3	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0
32.	Трговина на мало цвијећем, садницама, сјеменом, ћубривом, кућним љубимцима и храном за кућне љубимце у специјализованим продавницама	1	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
33.	Такси превоз	9	9	0	0	0	0	1	0	0	8	0	0
34.	Остали копнени превоз путника д.н.	1	13	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0
35.	Друмски превоз робе	2	2	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0
36.	Дјелатност пружања универзалних поштанских услуга	1	16	0	0	0	0	13	1	0	2	0	0
37.	Хотели и сличан смјештај	2	5	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0
38.	Дјелатност ресторана и достава хране	3	4	0	0	0	0	3	0	0	1	0	0
39.	Дјелатност припреме и послуживања пића	13	14	1	0	0	0	12	0	0	1	0	0
40.	Дјелатност жичне комуникације	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
41.	Обрада података, хостинг и припадајуће дјелатности	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
42.	Остало новчано пословање (посредовање)	1	3	1	0	0	2	0	0	0	0	0	0
43.	Остало осигурање	2	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
44.	Рачуноводствени, књиговодствени и ревизорски послови, послови савјетовања који се односе на порез	2	3	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0
45.	Архитектонске дјелатности	1	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0
46.	Ветеринарске дјелатности	3	11	0	0	0	5	1	5	0	0	0	0
47.	Дјелатности агенција за запошљавање	1	3	1	0	0	1	0	1	0	0	0	0
48.	Опште дјелатности државне управе	1	6	0	0	0	1	1	4	0	0	0	0
49.	Дјелатност обавезног социјалног осигурања	1	5	1	0	0	1	0	3	0	0	0	0
50.	Основно образовање	3	134	5	0	0	58	27	26	8	0	2	1
51.	Техничко и стручно средње образовање	1	37	3	0	0	26	1	3	0	0	3	0
52.	Високо образовање	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
53.	Дјелатност возачких школа	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
54.	Дјелатност опште медицинске праксе	1	59	5	0	0	11	6	30	3	0	4	0
55.	Дјелатност социјалне заштите у установама за смјештајем за старија лица и лица с инвалидитетом	1	14	0	0	0	1	0	10	2	0	0	1
56.	Дјелатност вјерских организација	2	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0
57.	Дјелатност осталих организација на бази учељашавања д.н.	2	2	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
58.	Фризерски салони и салони за уљепшавање	8	8	1	0	0	0	0	1	0	0	6	0
59.	Погребне и припадајуће дјелатности	2	3	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0
		144	960	27	0	1	150	43	423	54	7	20	32
												9	

Података о запосленим у иностранству или другим општинама у РС и БиХ нема али се може процијенити да је њихов број око 1.000.

Из наведених података може се уочити:

- велики одлив становништва,
- пад наталитета и негативан природни прираштај,
- изражена жеља младих да посао траже у иностранству или другим општинама,
- неповољна квалификациона и старосна структура незапослених,
- дуго чекање великог броја незапослених на запослење,
- несразмјеран број запослених у јавном сектору и услужним дјелатностима у односу на производне дјелатности,
- несразмјер понуде и потражње радне снаге,
- пад привредних активности, недостатак инвестиција и иницијативе за самозапошљавање,
- непостојање тржишта рада и изражене потребе за било којим образовним профилом радника.

1.5. Локална самоуправа

У општинској управи општине Кнежево тренутно је запослено 61 радник од чега:

- 3 функционера,
- 48 радника запослена на неодређено вријеме,
- 10 радника запослених на одређено вријеме.

Квалификациона структура стално запослених је слиједећа:

- 1 Магистар;
- 20 ВСС;
- 5 ВШС;
- 24 ССС;
- 6 КВ;
- 3 ОШ и
- 2 ПК.

2. Индустрија

Можемо слободно рећи, да је поред 33 „15. Мај”, индустрија била носилац развоја општине Кнежево са преко 1.100 запослених радника. Услјед неуспјешне приватизације данас је у индустријском сектору запослен 164 радник или 14,90% предратног броја запослених.

Предузећа која су се налазила у државном власништву:

- дрвопрерађивача индустрији,
- металопрерађивача индустрији,
- текстилна индустрији и
- грађевинска индустрији.

Процес приватизације и прелазак на капиталистичке услове привређивања очигледно нису погодовали новим власницима, који уз несумњив недостатак стручности и поред многобројних компарativних предности, нису успјели да се снађу и изборе за опстанак на тржишту.

У наредном периоду руководство Скупштине општине Кнежево требало би се активније укључити у проблематику наше привреде и покретању стечаја у оним предузећима где то није урађено. Тако након тога створили би се услови за проналазак стратешких пословних партнера за покретање производње, или оснивање пословне зоне, а све у циљу запошљавања радне снаге.

2.1. Дрвопрерађивачка индустрија

Главни ослонац развоја општине деценијама уназад, Дрвна индустрија „Омар”, која је прије рата запошљавала око 400 радника и радила у три смјене данас је приватизован од стране „Fagus haus“ д.о.о. и отворен је производни погон „Номар“ д.о.о. који запошљава 40 радника.

„Номар“ се бави производњом резане грађе, дрвне сјечке, кора, пилевина, а врши и услуге транспорта и прореза. Планиране инвестиције ове компаније у 2017. години износе око 10 милиона, а предвиђени су за изградњу електране на биомасу, као и за постројење за производњу пелета.

Дрвопрерађивачку индустрију у Кнежеву поред „Номара“ д.о.о. чине четири пилане које годишње прорезују око 10.000 m³ обловине и запошљавају укупно око 50 радника.

2.2. Метало-прерађивачка индустрија

Предузеће “Алумина” била је генерални заступник за БиХ “Алумине Скопље” са око 150 запослених радника који су радили у двије смјене и великим бројем радника распоређених на теренским пословима. “Алумина” је била лидер у производњи алуминијске столарије, а бавила се још и производњом ПВЦ столарије и фасада. Довољно је рећи да је урадила и поставила комплетну столарију на Сарајевском аеродрому, хотелима у Неуму и Бугојну. Тренутно је у власништву Комерцијалне банке а.д. , односно није у функцији.

“Хидраулик” је предузеће које се углавном бавило производњом хидрауличних дизалица и имало је око 110 запослених радника који су такође радили у двије смјене. Раније је опслуживло крагујевачку “Заставу“, мариборски “ТАМ” и прибојски “ФАП”. Данас је у веома тешкој економској ситуацији, са блокираним рачунима и не ради.

Носилац метало-прерађивачке дјелатности у Кнежеву тренутно је “Гиг инжењеринг” која је наставила да се бави производњом жељезничке опреме, тренутно запошљавала 26 радника са тенденцијом проширења производње и запошљавања нових радника.

2.3. Текстилна и обућарска индустрија

Некадашња радна јединица бањалучког “Блика” са око 150 радника углавном женске популације који су радили у двије, а некада и у три смјене, данас је у приватном власништву, послује под називом „МДСС“ с.п. и запошљава 48 радника и има у плану проширивати обим производње. Которварошка творница обуће „Дермал-Р“ д.о.о. тренутно запошљава 50 радника. Обуку радника је обезбиједила општина Кнежево. У циљу даљег запошљавања радника у овој индустрији општина Кнежево је обезбиједила мјесечну субвенцију предузећу „Дерма-Р“ д.о.о. Кнежево.

2.4. Грађевинска индустрија

Прије рата “Обнова”, а касније “Кнеград” је једино грађевинско предузеће у општини Кнежево. Запошљавало је око 120 радника, имало властити каменолом у Отловићима и продавницу грађевинског материјала у граду, а бавило се пословима:

- високоградње (стамбени и друштвени објекти),
- нискоградње (насипање и одржавање путева),
- производњом камених агрегата ,
- производњом бетона и бетонских производа (блокови, стубови и цријеп),
- продајом готових производа властите производње и од разних добављача.

Предузеће не послује од 2009. године.

2.5. Прехрамбена индустрија

Најмање и најмлађе индустријско предузеће у Кнежеву “Вита“ почело је са радом 1989. године и запошљавало је око 30 радника. “Вита“ је била пионир у производњи здраве хране (за дјецу, спортисте, за јачање организма и за свакодневну употребу) и једно од два предузећа у цијелој Европи са заокруженим технолошким процесом од прераде житарица до паковања готових производа. Можемо само наслутити како би данас пословало у условима хипер-тражње за производима здраве хране у свијету.

У предузећу је завршен стечајни поступак и тражи се стратешки партнери. Оно што ово предузеће издваја од других јесте да је сачувана комплетна опрема за производњу која ни након скоро 30 година није застарјела.

3. Инфраструктура

Инфраструктура је важно питање и има велику улогу у животу једне локалне заједнице. Битно је истаћи да инфраструктура локалне заједнице зависи од стања у окружењу и планова других

општина и регија у ширем окружењу, због чега је немогуће правити планове који се неће надовезивати на постојећа и будућа рјешења истих проблема у широј и ближој околини.

3.1. Саобраћајна инфраструктура

Стање саобраћаја

Саобраћај је изузетно важан чинилац свеукупног привредног и друштвеног развоја једне заједнице, којим се интегришу сви сектори производње. Кроз Кнежево пролази регионални пут 414 Карановац – Митровићи, и регионални пут 413 Котор Варош-Митровићи- Кнежево – Турбе који је главна саобраћајница за Кнежево. Ова два РП представљају најкраћу релацију од бањалучке регије према Сарајеву.

Изградњом путева подстиче се развој и других сегмената привреде. Добар, ефикасан и јефтин саобраћај утиче на смањење трошкова производње, те призводи постају конкурентнији на свјетском тржишту, а такође запошљава и знатан број радника. Већим улагањем у саобраћај покренуо би се општи економски развој заједнице.

Када је у питању стање саобраћајне инфраструктуре на подручју општине Кнежево, могло би се рећи да је локална мрежа саобраћајница у веома добром положају за остваривање циљева развоја саме општине, самим тим што је центар Кнежева према већим мјесним заједницама (Имљани, Живинице, Брегови и др.) повезан асфалтним путевима. Локални путеви повезују села и насеља на подручју општине, односно подручје граничних општина и од великог су значаја за локални саобраћај.

У посљедњих неколико година урађено је доста на асфалтирању локалних путних праваца и повезивању са локалним заједницама, док је у самим мјесним заједницама остало да се асфалтирају поједини засеоци. С обзиром да је конфигурација ових терена претежно брдовита, приликом већих падавина појавом бујица долази до оштећења, одношења насугот материјала са коловоза, пресијецања траса итд. Због тога би требало да се планира фазна оправка ових путева тако што би се почело са уређивањем одводних канала око пута, затим израда ћевастих пропуста, и на крају асфалтирање.

Мрежу путева чини 355,80 km категорисаних путева, и то:

- 89,7 km локални путеви првог реда, од чега 70,2 km асфалтираних путева и
- 255,1 km локални путеви другог реда, од чега је 8,6 km асфалтираних путева.

Остали путеви, као што су: сеоски, пољски, шумски путеви који нису сврстани у путеве првог спадају у некатегорисане путеве у општој употреби.

Повезаност са окружењем

Што се тиче повезаности општине Кнежево са сусједном општином Котор Варош, у правцу према Котор Варошу, преко Живинице, РП 413, потребно је асфалтирати још 3 km пута чиме би повезаност са овом општином довела до боље међусобне сарадње ових двију општина, а такође би се остварила регионална повезаност са Теслићем, Добојем и другим градовима у Републици Српској. ЈП „Путеви РС“ ће поменуту дионицу пута асфалтирати у 2018. години.

Што се тиче правца према општини Mrкоњић Град стање је лошије него према Котор Варошу, јер једини правац којим је сада Кнежево повезано са овом општином је преко Бањалуке. Ближи правац је преко Чемернице, где тренутно постоји мрежа камионских путева чијом би се реконструкцијом упала скратила дистанца између ове двије општине. То би такође отворило наше подручје према западној регији.

Најзначајнији путни правац је регионални правац Карановац – Митровићи (РП – 414) и Котор Варош-Митровићи- граница РС, односно даље преко Турбета са Травником, односно Федерацијом БиХ, РП 413, што самој општини даје повољан геостратешки положај, који је један од јако битних предуслова који општини Кнежево отвара бројне могућности за даљи развој. Овај путни правац је најкраћа веза са Сарајевом, а с обзиром да не постоји заobilazni транзитни пут око града, то је овај путни правац сваким даном све оптерећенији пролазом моторних возила.

Пут је у лошем стању и неопходна је потпуна реконструкција од стране ЈП „Путеви РС“. Изградњом аутопута „9. Јануар“ претпоставка је да ће се већи дио саобраћаја преусмјерити преко Добоја и даље према Сарајеву, што општину ставља у незавидан положај.

3.2. Електроенергетска мрежа

Стање електро мреже

Што се тиче електро мреже на подручју општине Кнежево, стоји констатација да је изграђена, тј. реконструисана отприлике у неким границама просјека окружења и за наше прилике задовољава потребе конзума, што опет не значи да не би могло и требало и боље.

Електро мрежу одржава предузеће Електрокрајина Бањалука, које није под ингеренцијом општине те се поставља питање колико се на овај начин може утицати на тај дио инфраструктуре.

Нисконапонска мрежа напонског нивоа 220/380 V (волти) је због конфигурације терена и ријетке насељености, нарочито у руралном подручју прилично разуђена.

Што се тиче снабдијевања електричном енергијом у критичним насељима, у плановима пословања Електрокрајине је предвиђена изградња нових трафо станица: у Језеринама (Доњи Боројевићи), Чаричи, Кајтези, Мишићи и др., а у склопу тога и обнова дијела НН-мреже.

Средњенапонска мрежа највећег дијела општине, изузев Јаворана, се напаја преко релативно новог 20 KV (киловолтног) вода из правца Котор Вароша до Кнежева, а даље се грана према сеоским мјесним заједницама. Сви ови водови су обновљени протеклих десетак година и са 60-70% стубова је замијењено новим бетонским.

На овом плану би се у разговорима са руководством Електрокрајине, морало инсистирати на изградњи – обнови резервног напајања града које је постојало прије рата, а преко насеља Соколине и 20 KV вода кроз Живинице који је на бетонским и челичним стубовима неких 70-80% дужине, јер је у плану електрификација Соколина у току године из правца Котор Варош па би било корисно и јефтиније да се уради у једном трошку. У овом случају административна питања су готово решена, јер постоји стари пројекат, грађевинска дозвола, стари темељи стубова и сл., а за град би пуно значило квалитетно резервно напајање у случају временских непогода, радова на мрежи, кварова изазваних људским фактором. Општина тренутно има алтернативно напајање из правца Бањалуке, тачније Новоселије али је тај вод због великог броја отцепа и трафо-станица непоуздан, и често ван система, а због удаљености и пад напона је велики па смо имали случајева да је једноставно неупотребљив.

Ово уопште није беззначајно питање, јер без квалитетног снабдијевања електричном енергијом апсурдно је разговарати о развоју индустрије, туризма, села и локалне заједнице уопште. За похвалу је што је у протеклом периоду одрађено по питању јавне расvjете у граду, с тим да би се дао допринос опстанку села требало би урадити расvjету и у неким селима: Имљани, Шолаји, Отловићи, Живинице.

Посебну пажњу посветити функционисању система аутоматског искључења дијела расvjете у току ноћи, у циљу економичности који за сада ради, јер финансијске уштеде нису мале.

На поручју општине изграђене су двије мини електране на ријекама Иломска и Угар које су дјелимично побољшале напонске прилике на терену, али морамо бити свјесни да су то агрегати мале снаге и не могу функционисати самостално.

Потрошња електричне енергије

На подручју општине Кнежево постоји регистровано 4.265 потрошача електричне енергије. Од тога је 3.500 у категорији домаћинства, а око 250 у категорији осталае потрошње тј. привреде.

Од овог броја је око 515 потрошача неактивно, или су куће напуштене или се повремено борави (викендице) или су радње затворене, а потрошња није одјављена.

3.3. Комунална инфраструктура

Стање водовода

Општина Кнежево се снабдијева водом системом пумпања воде на висину од 260 m¹, и једна је од двије општине у БиХ која тако високо дистрибуира воду и троши веома много електричне енергије за ове потребе. Велика висинска разлика захтијева и специјалне пумпе, велику потрошњу електричне енергије, те у случају нестанка струје или квара пумпе подручје општине остаје без воде.

Дистрибуцију воде и одвођење отпадних вода у општини Кнежево обавља предузеће А.Д. "Цврцка".

На подручју општине Мјесна заједница Живинице, и то мања висинска зона овог подручја, Чаричи, Бокани, Пауновићи и дио МЗ Шолаји, се снабдијевају водом са градског водовода. Мјесна заједница Голо Брдо, дио мјесне заједнице Костићи, дио МЗ Имљани, МЗ Јаворани имају свој властити водоводни систем. Такође, поједини засеоци имају локалне водоводне мреже каптирајући

шумске изворе који су ближе насељеном мјесту. Треба напоменути да већи дио ових водовода ријетко па до никако не хлорише воду у базенима, што представља додатне проблеме.

Снабдијевање водом постао је акутан проблем из разлога што Кнежево са изворишта Цврцке не може:

1. Обезбједити довољне количине питке воде,
2. Реално довести постојеће извориште у стање безбједности од загађења која су у дугом низу посматрања евидентирана.

Ситуација је донекле побољшана изградњом водовода Манатовац-Иломска-Кнежево-Мокри Луг.

Водоснабдијевање Кнежева и сусједних насеља врши се из четири изворишта: Цврцка, Велико врело, Османовац и Манатовац. Капацитети ових изворишта су: извориште Цврцка 26-40 l/sec, Велико врело 1-1,5 l/sec и Османовац 08-1 l/sec. Ова вода се акумулира у четири резервоара и то: два базена непосредно изнад града капацитета од 650 и 1.000 m³ и резервоара Великог врела од 50 и Османовца од 18 m³. Укупна дужина цјевовода износи 75 km, а изграђена је од цијеви промјера до 250 mm.

Цјевовод Велико врело рађен је 1936. године, цјевовод Османовац 1968. године, а цјевовод Цврцка 1974. године док је цјевовод Манатовац новијег датума 2012. године, што указује на лоше стање и дотрајалост уграђених материјала (цементно-азбестне високо тлачне цијеви, гусане, оловне, поцинчане и пвц алкатаен цијеви). Из ових разлога губици у мрежи износе преко 70%.

Од градског базена запремине 600 + 1.000 m³ до града у дужини од 2,0 km вода се дистрибуира кроз азбестно-цементне цијеви Ø200 и Ø150 mm. Остало водоводна мрежа је урађена од пвц цијеви где су већином стављане цијеви неодговарајућег притиска, што узрокује пуцање цијеви, па је отуда и појава губитка воде. Треба напоменути да су у то вријеме засеоци сами финансирали изградњу своје мреже, па је послије приклучивали на градску мрежу, што довољно говори одакле појава цијеви које неодговарају задатим притисцима.

У току 2012. године пуштен је у рад гравитациони цјевовод од изворишта Манатовац – Иломска – Кнежево и Кнежево – Мокри Луг. У наредном периоду требало би да се изrade пројекти водоснабдијевања свих мјесних центара, као и свих засеока за које постоји та могућност како би се ријешило водоснабдијевање и заштита нелегално каптирана изворишта.

Потребна је реконструкција постојеће водоводне мреже, поготово пумпне станице Велико врело. Наиме, замијеном двије пумпне станице би радиле у оптималнијем режиму и имале би већи степен искориштености а самим тим би потрошња електричне енергије била мања.

Наиме, садашње стање је такво да су у пумпној станици монтиране двије пумпе ВПД 100/4 које раде наизмјенично. Пумна станица је на коти z_{pC}=647 mm. Из ње се вода пумпа жељезном цијеви пречника 211.1mm, дужине 4650 m у резервоар Карића до капацитета 2x650m³ који је на коти z_{p1}=890 mm са захтјеваним пумпаним протоком 15-16l/s, с једне стране и с друге стране у резервоар Брезик капацитета 20m³ који је на коти z_{p2}=767mm, из којег вода даље иде до резервоара Миловићи који је на коти z_{p2}=798 mm капацитета 30m³ са захтјеваним пумпаним протоком Q=6-8 l/s. Након детаљног сагледавања стања, дошло се до закључка да овакав режим рада изискује велики напор пумпних агрегата, мали степен искориштености истих, што аутоматски значи и велику потрошњу електричне енергије. Такође, због оваквог режима рада често долази до плављења једног од резервоара.

Из свих ових разлога, неопходна је реконструкција ове пумпне станице и то на начин да се монтира једна пумпа карактеристика Q=16l/s И X=252.80m која би пумпала воду у резервоар Карића до. Друга пумпа захтјеваних карактеристика Q=8 l/s И X=1230m која би пумпала воду у резервоар Брезик и даље у резервоар Миловићи. На овај начин пумпе би радиле у оптималнијем режиму и имале би већи степен искориштености а самим тим би потрошња електричне енергије била мања.

Једна од двије постојеће пумпе би остала у пумпној станици и служила као резервна пумпа која би служила у случају да једна од двије нове пумпе престану радити.

Овом реконструкцијом побољшало би се водоснабдијевање локалног становништва, опасност од плављења резервоара би се свела на минимум и смањила би се потрошња електричне енергије као и трошкови самог одржавања пумпне станице.

Загађивачи изворишта

Објекти који су изграђени изнад изворишта Цврцка: Основна школа у Живиницама, откупна станица млијека у објекту Задруге, примарна прерада дрвета као и шталски објекти и сепарација у Отловићима су загађивачи изворишта Цврцке.

Узводно од изворишта утврђени су понори који у кишним периодима замућују извориште које узрокује тровање становништва а најдрастичнији примјер забиљежен је случај епидемије жутице регистрован 1981. године који се доводи у директну везу са начином водоснабдевања.

Извориште Цврцка загађује и дивља депонија која се налази изнад изворишта уз РП 413.

Трошкови и губици

Са изворишта Цврцка – Велико врело које се налази на коти 647 m/nv потисним цјевоводом промјера 200 mm у дужини од 4.650 m, вода се подиже за 247 m/nv где су изграђена два резервоара капацитета 1.650 m³.

Трошкови пумпања су изузетно високи и тренутно трошкови струје на мјесечном нивоу износе преко 13.000 KM. Такође су на секундарној мрежи евиденти изузетно велики губици који премашују према грубим процјенама 60%. Високи губици на секундарном водоводу и трошкови електричне енергије утичу да цијена 1 KM за 1 m³ воде за пиће не може покрити само трошкове електричне енергије.

Важно је напоменути да је изградњом водовода са села Голо Брдо и Ђукарићи ријешен проблем водоснабдевања села изнад 1.100 метара надморске висине.

Стање канализационе мреже

У насељеном мјесту Кнежево постоје двије примарне канализационе мреже, и то:

- Омар – Луке – “Металотехна” – Бијели поток;
- Робна кућа – парк – Махала – Буковица – Понир.

Укупна дужина примарне и секундарне канализационе мреже износи око 18 km са промјером канализационих цијеви од 150 до 500 mm.

Треба истаћи да канализациона мрежа за Понир није у функцији (није до краја изграђена и приспојена по пројекту у дужини око 5 km), а мрежа Бијели поток нема сабирног шахта.

Из обе ове канализационе мреже не прерађене отпадне воде, иду директно у водотеке чиме у знатној мјери загађују водотеке ријека Угар и Цврцка. Да би се канализациона мрежа довела у функцију неопходно је изградити канализациону мрежу на следећим правцима:

- Војнички пут – стадион – Ђелеши, као и Циганка – Ђелеши;
- Аутобуска станица – Ловачки дом – ватрогасни дом;
- Ново насеље према Баштини,
- Ново насеље “Омар” – Хотел – Буковица;
- Медљен – Чулићи – Буковица.

Поред овога неопходно је измјестити канализациону мрежу испод новоизграђених објеката. Исто тако потребно је реконструисати постојећу канализациону мрежу на правцу стара зграда Основне школе – Буковица, те урадити одговарајућу канализациону мрежу у Живиницама. Такође је неопходно ријешити и питање канализационе мреже у приградским насељима општине Кнежево, као и уградњу колектора.

Потребна реконструкција постојеће канализационе мреже

Градски систем одводње отпадних вода – главни колектори рађени су 1974. године, искључиво бетонским цијевима. Оба колектора изливају се у отворени простор према сливовима ријека Цврцке и Угар. Колектор који пролази кроз индустријску зону излива се у отворени канал непосредно испод фабрике жељезничке опреме, угрожавајући сва изворишта воде у низим дијеловима и сливно подручје ријеке Цврцке. Овај колектор дијелом преузима и отпадне воде из објекта ЈЗУ “Дом здравља” Кнежево. Колектор који преузима више од 80% отпадних вода града и приградских насеља иде коритом потока Шерваловац и излива се у понорни систем подручја Понијер.

Дужином од 4 km пролази испод приградских насеља угрожавајући флору и фауну овог подручја, а посебно представља опасност за домаће животиње које користе за исхрану траву. Понирући у ово подручје отпадне воде извиру непосредно прије уливања у ријеку Угар.

Остале насељена мјеста немају своје канализационе мреже, па је потребно у наредном периоду и о томе повести рачуна. Приоритетан посао у циљу рјешавања овог проблема требало би да буде израда Пројекта за систем отпадних вода на оба ова колектора. Прије тога неопходно је испитати могућност да се колектор индустријске зоне правцем преко локалитета Медљен споји са другим колектором, чиме би се умањила изградња једног пречистача.

Да би се канализациона мрежа довела у функцију неопходно је урадити следеће:

1. Изградити канализациону мрежу на правцу: Војнички пут – стадион – Ђелеши, затим Циганка – Ђелеши,
2. Аутобуска станица – Ловачки дом – Ватрогасни дом,
3. Ново насеље према Баштини,
4. Ново насеље “Омар” – Хотел – Буковица,
5. Ријешити канализациону мрежу на правцу Медљен – Чулићи – Буковица.

Поред овог неопходно је измјестити канализациону мрежу испод новоизграђених објеката.

Исто тако неопходно је реконструсати постојећу канализациону мрежу на правцу стара зграда Основне школе – Буковица, те урадити одговарајућу канализациону мрежу у Живиницама на правцу: школа – Робна кућа – Скакавац.

Такође, неопходно је ријешити питање канализације у приградским насељима изградњом канализационе мреже на правцима:

1. Чарићи – Буковица,
2. Баштина – Пауновићи – Буковица,
3. Канализациону мрежу у Мокром лугу и Бреговима.

Комуналне услуге (Одвоз смећа)

Одлуком о Комуналном реду регулисан је начину сакупљања и одвожења кућног и другог отпада из насеља на подручју општине Кнежево.

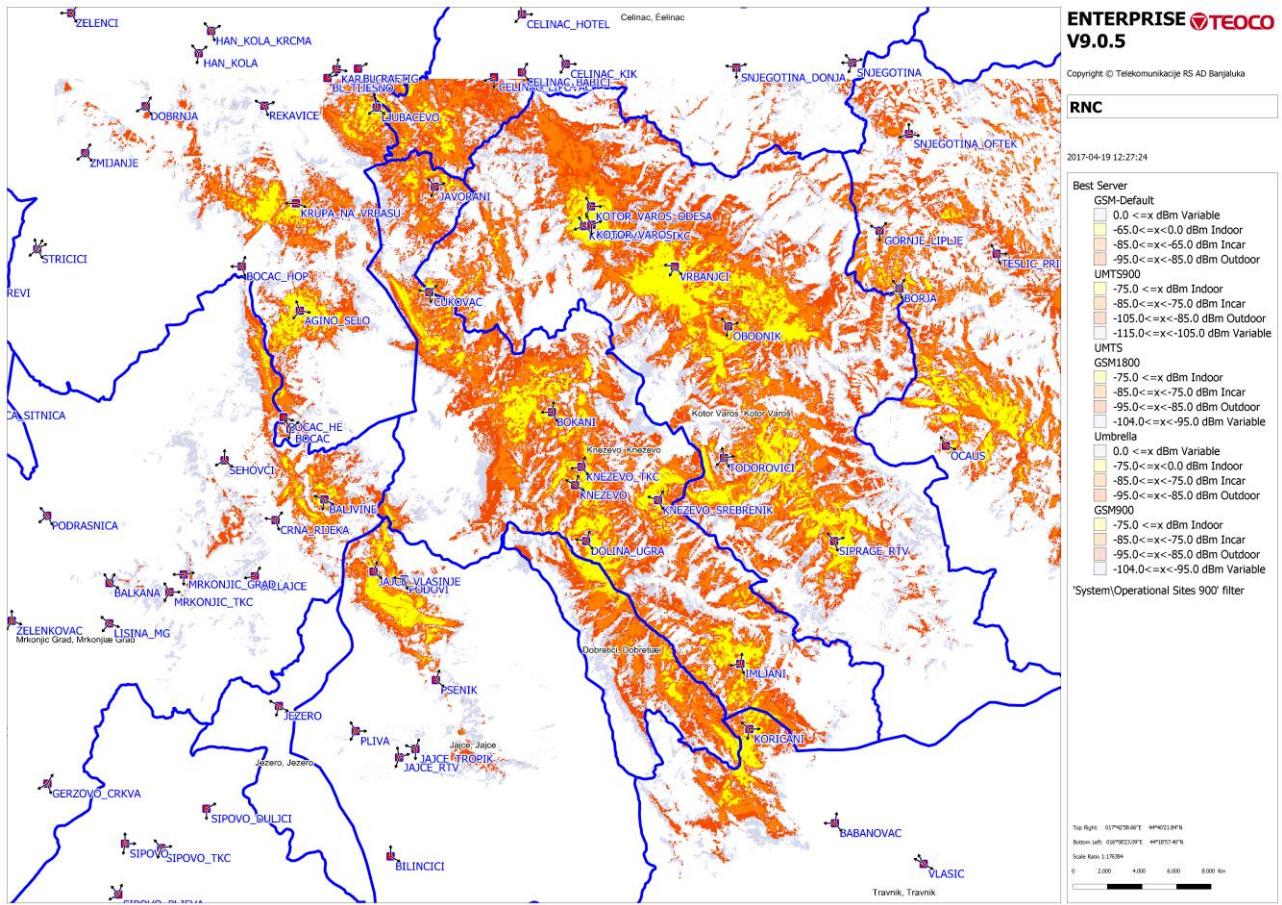
Депонија на коју се тренутно врши одвоз смећа је регионална депонија Рамићи.

3.4. Телекомуникациона мрежа на подручју општине Кнежево

Сектор телекомуникација се у основи може подијелити на три цјелине: фиксна телефонија, мобилна телефонија и интернет.

1. На подручју општине Кнежево у раду су сљедеће базне станице са припадајућом опремом:
 - GSM900/UMTS2100 КНЕЖЕВО ТКЦ
 - GSM900/UMTS900 ЈАВОРАНИ
 - GSM900/UMTS900 КНЕЖЕВО
 - GSM900/UMTS900 ЂУКОВАЦ
 - GSM900/UMTS900 ИМЉАНИ
 - GSM900/UMTS900 ДОЛИНА УГРА
 - GSM900/UMTS900 БОКАНИ
 - GSM900/UMTS900 КНЕЖЕВО СРЕБРЕНICK.

Преглед покрivenости подручја општине Кнежево сигналом мобилне телефоније Мтела је приказан на сљедећој слици:

2. Комутациони системи су дати у сљедећој табели:

Мјесто/АТЦ	Ранг АТЦ	Тип АТЦ	Инст. капацитет (ОС)	Инст. капацитет (БА)
Кнежево	RDLU	EWSD	576	48
Живинице	RDLU	EWSD	288	16
УКУПНО			864	64

3. Широкопојасни уређаји са инсталисаним xDSL капацитетима су дати у сљедећој табели:

Назив DSLAM-a/MSAN-a	Инсталисани ADSL/POTS	Инсталисани VDSL	Инсталисани ADSL/ISDN	GPON	УКУПНО xDSL
Кнежево-ISP-1	288	0	48	0	336
Кнежево-ISP-2	144	48	0	0	192
Живинице ISP-1	144	48	0	0	192

У наредном периоду у фиксној мрежи ће се вршити скраћење дужине претплатничке петље на постојећој бакарној приступној мрежи. Такође, у плану је изградња нових приступних мрежа оптичким кабловима у циљу квалитетнијег пружања широкопојасних услуга.

Када је у питању фиксна телефонија, на подручју Општине Кнежево су инсталиране двије централе, једна у Кнежеву а друга у Живиницама.

Централа у Кнежеву, поред градског подручја покрива и приградска подручја и насеља: Медљен, Чулићи, Пауновићи, дио Бокана (Гламочићи, Вучићи, Регојевићи, Будићи – Тошићи, те дио насеља од Металотехне до Дукића бренте), дио Чарића (засеок Ђетковићи – Раљићи) и дио Бастава (Миловановићи, Ђурићи, Пикеље, Бенџузи, Милашиновићи, Павловићи и Марковићи).

Централа у Живиницама покрива: МЗ Живинице, МЗ Рађићи I, МЗ Рађићи II, дио Шолаја од Малића поља до Регојевића, дио Бокана (Црљенице, Ђелићи, Дукићи, Митровићи). Остале села на подручју општине, од Корићана до Јаворана су покривена фиксном CLL телефонијом на бази сигнала мобилне телефоније.

Када је у питању мобилна телефонија, може се рећи да не постоји насељено мјесто на подручју општине Кнежево које није покривено сигналом мобилне телефоније компаније М:ТЕЛ.

Поред М:ТЕЛ-а, ту су и базне станице друга два оператора у земљи, са далеко мањим процентом покривености (углавном путни правац Бањалука - Травник).

Што се интернета тиче, могућност прикључка широкопојасног ADSL интернета имају сва подручја покривена фиксном телефонијом М:ТЕЛ-а.

Поред тога, на подручју Општине постоји и бежични интернет провајдер који покрива град и мањи број села.

Плански пројекти у мобилној мрежи односе се на изградњу нових базних станица. Новопланиране локације базних станица су дате у сљедећој табели:

Назив	Лонгитуде	Латитуде
АТЦ Живинице	017°20'39.88``E	44°31`39.60``N
Отловићи	017°18'39.58``E	44°31`25.51``N
Живинице Кнежево	017°22`49.60``E	44°33`4.07``N
Мокри Луг Кнежево	017°17`30.97``E	44° 27`43.98``N
Кнежево 2	017°22`26.34``E	44° 29`33.97``N
Бјелошевићи Кнежево	017°26`26.34``E	44° 29`39.59``N
Башта Кнежево	017°24`50.60``E	44°30`30.10``N

3.5. Планска документација на подручју општине Кнежево

Циљеви изrade планске документације

Рационално коришћење простора постаје све значајнија компонента друштвеног одлучивања у процесу материјалног развоја сваке средине.

Анализа стања

На подручју општине Кнежево не постоји просторни и урбанистички план, мали дио општине обухваћен је регулационим плановима и то дио централног подручја општине Кнежево који су рађени 2011. и 2012. године, што може да представља проблем у даљем развоју општине.

Простор обухваћен Регулационим плановима дијела централног подручја Кнежева подразумјева дио центра Кнежева, с обје стране регионалног пута Каравац - Митровићи – Кнежево – Травник.

Сходно томе, постојећи садржаји су разнолики и обухватају јавне, привредне, пословне, стамбене и њима пратеће садржаје.

Површина просторног обухвата Плановима је 34,96 ha.

Предметно подручје је, до усвајања овог регулационог плана, било покривено следећим регулационим плановима:

- Регулациони план центра града Скендер Вакуфа из 1989. године,
- Регулациони план индустриске зоне – Скендер Вакуф из 1982. године,
- Измјена и допуна регулационог плана индустриске зоне из 2004. године,
- Измјена дијела регулационог плана центра Кнежево из 2004. године.

Како су плански параметри, утврђени ранијом планском документацијом, превазиђени у смислу могућности прилагођавања савременим потребама везаним за начин и режим коришћења земљишта, Одјељење за просторно уређење и стамбено-кумуналне послове општине Кнежево је иницијирало израду овог плана.

Планским рјешењем се одређују општи урбанистичко-технички услови и смјернице, које ће бити подлога за израду детаљних урбанистичко-техничких услова за сваки појединачни објекат, укључујући и све видове инфраструктуре.

Плански параметри, утврђени овим Планом, важе за период од 10 година.

4. Пољопривреда

На подручју општине Кнежево постојећа пољопривредна производња, по својој структури и обиму производње, као и по техничко-технолошком стандарду се може описати као изразито екстензивна (производња за властите потребе).

Пољопривредном производњом за властите потребе се бави око 70% становништва, док се око 30 % руралног становништва активно бави пољопривредном производњом и којима то уједно представља основни извор прихода. Углавном су то мања пољопривредна газдинства која се пољопривредном производњом баве на традиционалан начин. Тренутни број регистрованих пољопривредних газдинстава на подручју општине Кнежево износи 450 и у фази даљег процеса константно се врши регистрација нових газдинстава.

Основну, стратешку грану пољопривредне производње на подручју општине Кнежево представља дуга традиција у сточарству (говедарство и овчарство), као и производња Влашићког сира, које уједно представља и одлику нашег краја.

На подручју општине Кнежево укупан број говеда процјењује на око 6.400 грла, док тренутни број оваца износи око 11.000 грла, углавном расе праменка – Влашићки сој, која уједно представља и аутохтону домаћу расу оваца и представља значајан генетски потенцијал. Број овчара на подручју општине Кнежево који посједују преко сто оваца у основном стаду је око 20.

Поред сточарске производње, становништво се бави ратарском, воћарском и пчеларском производњом. Врло су погодни климатски услови за узгој ратарских култура као што су зоб, пшеница и тририкале, раж а у задње вријеме све су веће површине под јечмомкао и за травно дјетелинске смјеше.

На подручју општине тренутно су врло мало или скоро никако заступљени интезивни засади воћа (површина под интензивним засадом воћа износи око 5 ха) али постоји велика заинтересованост пољопривредних произвођача, као и локалне управе да се ситуација на терену промијени и да се крене у правцу интензивирања и подизања нових засада. Агроклиматски услови су такође веома повољни за производњу јагодичастог воћа (јагода, малина и купина) што је већ доказано као врло профитабилна производња са сигурним пласманом на тржиште па је тако примјетно повећање површина под засадом малине, затим засадом купине и ароније. За агроклиматске услове општине Кнежево интересантна је и производња кромпира и других повртарских култура.

Евидентан је помак у пчеларству и производњи меда. На подручју општине Кнежево тренутно број кошница се креће око 1300, а број пчелара који се баве овим видом пољопривредне производње је око 80. Годишња производња меда се креће од 15.000 kg до 20.000 kg. што још увијек није доволно да би се задовољиле потребе становништва.

Узгој рибе је грана пољопривредне производње која је на нашој општини заступљена дуги низ година врло успјешно. Ријеч је о аутохтоној врсти поточне пастрмке.

На подручју општине Кнежево тренутно има 5 регистрованих земљорадничких задруга: 33 "Видово Врело", 33 "Шолаји", 33 "Растовац", 33 "15. Мај" и 33 "Брђанка" која тренутно једина активно обавља дјелатност. Такође постоје 3 удружења и то: Удружење пољопривредних произвођача "Брђанка" Кнежево, Удружење овчара "Кнежево" и удружење пчелара "Кнежево".

Подручје општине обилује мноштвом природних пашњака, а потребно је истаћи да је незагађено земљиште и могућност производње здраве хране и љековитог биља велики потенцијал Кнежева.

Заштита и очување изворних генофондова треба да буде главни циљ селекционерских служби (праменка, буша, љековито биље, поточна пастрмка итд).

За општу констатацију може се рећи да су ресурси за развој пољопривредне производње у свим својим капацитетима много већи од обима и степена искоришћености.

4.1. Лов и риболов

Ловиште "Кнежево" у цјелости обухвата подручје општине Кнежево. Ловиште је брдско – планинског типа са око 1/3 површине изнад 1 000 м н.м.. Ловиште има троструку намјену: привредно, привредно-спортивско и спортивко ловиште, а дио ловишта уз десну обалу ријеке Угар одређено је као ловиште са посебном намјеном (природно плодиште).

Ловачко удружење "Чемерница" чини огромне напоре да се побољша здравствено и бројно стање дивљачи и да у сарадњи са другим ловачким удружењима и са становништвом, обезбеде услове за правilan узгој дивљачи, едукују становништво и сам лов уврсте у туристичко-спортивску понуду општине.

Захваљујићи бројним водотоцима развој риболова има све предиспозиције да буде успешан. На ријеци Угар постоји рибњак, у приватном власништву, где се успешно узгаја поточна пастрмка,

иначе ендемска врста. Једном годишње се организује међународно спортско такмичење у риболову (Fly fishing).

5. Трговина и угоститељство

Преглед бројног стања привредних субјеката из области трговине, угоститељства, туризма и занатства.

Број предузетника у општини Кнежево од 2008-2016.									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Број физичких лица-предузетника	200	199	189	182	169	169	165	181	158
Број новорегистрованих и одјављених самосталних радњи									
Новорегистроване самосталне радње	26	35	23	24	26	32	26	40	20
Одјављене самосталне радње	64	36	33	31	39	32	30	24	43
Структура предузетника									
Трговинска дјелатност	87	93	83	79	71	69	69	57	47
	43,5%	46,7%	43,9%	43,4%	42%	40,8%	41,8%	31,5%	29,7%
Угоститељска дјелатност	37	38	38	35	30	32	32	33	26
	18,5%	19,1%	20,1%	19,2%	17,8%	18,9%	19,4%	18,2%	16,5%
Остале занатско-предузетничке дјелатности	76	68	68	68	68	68	64	91	85
	38%	34,2%	36%	37,4%	40,2%	40,2%	38,8%	50,3%	53,8%

Табела 7 – Број и структура предузетника

У временском периоду од 2008. до 2016. године биљежи се константан пад броја предузетника и то за 21% у односу на 2008. годину. Из структуре предузетника видимо да из године у годину имамо смањење броја трговинских и угоститељских, као и осталих занатско-предузетничких дјелатности. Узроци оваквог тренда су: посљедице економске кризе, све већа фискална оптерећења, присутност сиве економије, недостатак подстицајних средстава, неповољни банкарски кредити. На основу искуства већине европских земаља ова привредна друштва скупа са привредним друштвима из категорије средњих требало би да буду главни носиоци развоја привреде, покретачи иновација, запошљавања и других активности.

6. Водопривреда

Најзначајнији водоток који већим дијелом свога тока противе кроз територију општине Кнежево је ријека Угар. Ова ријека је десна притока Врбаса. Извире из више повремених врела на сјеверозападној страни планине Влашић и у великом паду дуби каскадно корито, стијешњено каменим блоковима, сабирајући успут воде из мноштва притока, вододерина и планинских врела. Врела се спајају на коти 1.341 м.н.м. и тада Угар почиње да тече константним током. Укупна дужина тока је 44,25 km, а пад 1.073 m. Укупна површина сливног подручја износи 328 km², а средњи годишњи протицај на ушћу је 6,98 m³/s. Укупан енергетски капацитет тока је 204,6 GWh годишње. Угар је дијелом гранична ријека између територија Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине, тако да се процјењује да око 50% искористивог потенцијала у снази и енергији припада Републици Српској, што износи P=23,9 MWk и Esr=58,5 GWh. Хидроелектрана “Врлетна Коса” има значајан акумулативни простор од 95 hm³, што је чини изузетним водопривредним објектом, а такође и мала хидроелектрана “Новаковићи”. Поред ових већ постојећих хидроелектрана у плану је изградња још мале хидроелектране: МХЕ Мелина и МХЕ Запеће.

Поред Угра, битна ријека за територију општине Кнежево је и ријека Врбања, која је уједно и гранична ријека са општином Котор Варош. Врбања је такође десна притока Врбаса. Извире на сјеверозападној страни планине Влашић. Укупне дужине тока 92,8 km и пада 1.297 m. Укупна

површина сливног подручја је 971 km², а средњи годишњи протицај на ушћу је 16,8 m³/s. Укупан енергетски капацитет тока је 310,9 GWh годишње. На подручју општине Кнежево, осим Угра и Врбање, постоје многобројне мање ријеке и изворишта, од којих су најбитније: ријека Цврцка, која је уједно и примарна ријека са које се општина Кнежево снабдијева питком водом и чији укупан ток са притоком износи 37,6 km, затим ријека Иломска 13,1 km, такође и поток Угрић 9 km, Сервејов поток 13,8 km, поток Јакотина 7,1 km, и два потока на сливу Врбање, Дубоки поток 6,4 km и Грабовачки поток 2,5 km. Такође је битно истакнути да је подручје ове општине веома борато извориштима питке воде од којих су најбитнија изворишта: Велико Врело, Османовац и Манатовац. На следећој слици су приказани сливови ријека Угар и Врбања.

Слика 2 – Слив ријека Угар и Врбања

Општина Кнежево има велико богатство у изворима питке воде. Узимајући у обзир чињеницу да је у свијету евидентан недостатак питке воде и да се загађивање наставља, изградња фабрике за производњу воде у општини Кнежево има све предиспозиције: квалитетну изворску воду и велики број изворишта. Евидента је изостанак промоције овог вида природног богатства, лоше стање постојећег водовода, као и сама небрига око заштите од загађивача. Недостатак инвестиција за решавање проблема водоснабдјевања је проузроковало еколошки проблем (каптирани сви извори за потребе појединих насеља или домаћинстава), чиме су планине остале без воде. Да би се овај природни потенцијал адекватно искоритио, неопходна је хитна интервенција у погледу заштите изворишта, израде програма промоције истих ради привлачења потенцијалних инвеститора за изградњу фабрике за производњу воде.

6.1. Хидрографија

Заступљена су два типа хидрографије на овом подручју: подземна на кречњачком терену и површинска на претежно силикатном седиментима. На кречњачком терену је безводно подручје, све падавине (киша, снijег) се не сливају, већ кроз водопропусно земљиште и врло водопропусне стијене одлазе у подземне акумулације, из којих при додиру са непропусном подлогом напајају бројне изворе. На силикатним стијенама су текућице, које се заједно са изворима морају заштитити од загађивања. Основна хидрографска карактеристика Кнежева су ријеке: Угар, Цврцка, Иломска, Кобиљска ријека и други бројни водотоци. У комплексу подземних вода налазе се велике резерве за снабдјевање становништва и провреде. На обронцима постоје истражени и потврђени извори питке воде као изузетно важан природни ресурс, јер се ради о води високог квалитета. У циљу приказа хидрографских прилива у табели 5 приказане су дужине ријечних токова.

Назив текућице	Дужина тока у километрима	
	Стални	Повремени
Иломска ријека – њена притока	13,1 -	- 10,9
Угар –	32,9	-

његова притока	60,5	76,2
Угрић	9,0	4,0
Сервејов поток	13,8	12,5
Јакотина - Стакиница	7,1	6,0
Цврцка – њена притока	8,4 37,6	- 14,3
Слив Врбање: Дубоки поток Грабовачки поток	6,4 2,5	6,6 2,8
Укупно	191,5	133,3

Табела 8 – Приказ дужине ријечних токова у општини Кнежево

7. Спорт

Данас на подручју општине постоје 5 спортских клубова и то:

- ФК “Прогрес” који је основан 1971. године.,
- ОКИ “Кнежево” који је основан 2001. године.,
- Спортско-риболовачко друштво “Угар”,
- Шаховски клуб.

Постоји спортска дворана која прима око 400 гледалаца. Спортска дворана је у приватном власништву и није доступна ниједном спортском клубу због високе цијене закупа. Исти случај је и са извођењем наставе физичког васпитања за ученике средње школе сви спортски клубови се једним дијелом финансирају из буџета општине и другим дијелом од стране локалних спонзора. ФК “Прогрес” има 40 чланова и такмичи се у подручној лиги Бањалука.

ОКИ “Кнежево” има око 30 активиста и наступа у првој лиги РС, где постиже солидне резултате. Школе спорта у Кнежеву основана је 2016. године у којој се ради са младима у неколико врста спортова. Циљ је проналажење талената и њихово ангажовање у клубовима у Кнежеву и шире.

8. Култура

На подручју општине Кнежево у 2011. години институције (предузећа и установе) из области културе су ЈП “Народни универзитет” и ЈУ Народна библиотека “Алекса Шантић”.

Од удружења и НВО сектора активно ради Српско просвјетно и културно друштво “Просвјета” Општински одбор Кнежево.

ЈП “Народни универзитет” основано је 1969. године. Дјелатности којима треба да се бави ово предузеће су:

- образовање одраслих и остала образовања,
- дјелатности ботаничких, зоолошких вртова и природних резервата,
- дјелатност музеја, галерија и збирки,
- умјетничко и књижевно стваралаштво и сценска умјетност,
- остале забавне активности,
- кинематографска и видео дистрибуција,
- приказивање филмова,
- рачуноводство и књиговодствени послови,
- послови контроле и савјетодавни послови у вези са порезом,
- барови,
- дјелатност новинских агенција,
- припремање сталних и повремених изложби,
- организација забаве за младе.

9. Образовање

Основно образовање одвија се у три основне школе које располажу са мрежом подручних школа које у потпуности задовољавају потребе општине Кнежево. Средње образовање одвија се у оквиру Средњошколског центра “Јован Дучић”. Поред основног и средњег образовања у општини дјелује и предшколска установа, односно дјечије обданиште “Радојка Лакић”.

	2007/0 8	2008/0 9	2009/1 0	2010/1 1	2011/1 2	2012/1 3	2013/1 4	2014/1 5	2015/1 6	2016/1 7
О.Ш. Доситеј Обрадови ћ	746	726	690	655	575	541	511	488	471	457
О.Ш. Петар Кочић	186	172	170	172	166	153	145	138	134	118
О.Ш. Вук Караџић	31	24	27	27	16	14	20	17	16	4

Табела 9 – Приказ броја ђака по годинама

Школска година	Број ученика	Број одјељења	Број запослених	Смјерови образовања
2007/08	346	14	39	Економски техничар, Туристички техничар, Кувар, Кувар/коњобар, Пољопривредни техничар, Пословно-правни техничар, Трговац
2008/09	335	13	43	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар, Кувар/коњобар
2009/10	328	13	39	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар
2010/11	332	13	41	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар
2011/12	343	14	45	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар/коњобар
2012/13	333	14	41	Економски техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар/коњобар
2013/14	303	13	41	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар/коњобар
2014/15	268	12	43	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар/коњобар, Економски/Пословно-правни техничар
2015/16	236	12	43	Економски техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Кувар/коњобар, Економски/Пословно-правни техничар
2016/17	196	10	36	Економски техничар, Пословно-правни техничар, Туристички техничар, Пољопривредни техничар, Економски/Пословно-правни техничар

Табела 10 – Приказ броја ђака по годинама

10. Туризам

Општина Кнежево има могућност за развој различитих облика туризма. Те могућности произилазе из њеног повољног географског положаја, изузетних природних вриједности (рељефних, климатских и др.), културно историјског наслеђа, етно-социјалних мотива, богатства флоре и фауне, као и одређеног искуства у туристичкој дјелатности (прије рата Кнежево је било позната

туристичка дестинација, нарочито за: спортисте, који су долазили на припреме, љубитеље снијега и спортова на смијегу као и особа које су тражиле здравствени опоравак, прије свих обольели од кардиоваскуларних болести и болести плућа). Општина је највећим дијелом брдско-планинско подручје, са око 50 % површине изнад 1.000 метара надморске висине, које је већим дијелом под шумском вегетацијом, што ствара услове за развој зимских спортова. Планине Чемерница, Јежица и Влашић (Лисина) представљају прави рај за љубитеље зимских спортова, лова, риболова, планинарења, спеологије, брања шумских плодова, екстремног бициклизма. У перспективне дестинације будућег туризма спада плато Ски центра Кнежево (Сребреник), преко Имљана до планине Лисине (1.494 m), кога карактеришу изванредни скијашки терени, бројне шуме и водотоци, на којима су доскора у функцији биле многобројне воденице. Лисина има највеће претпоставке за изградњу зимско-спортског рекреационог центра на читавом комплексу планине Влашић (скијашке стазе и терени, етно куће брвнаре, воденице, вјетрењаче за производњу струје, љечилиште за особе са респираторним проблемима, болести срца, крвотока и сл). Типично планинске ријеке Угар, Џврцка и Иломска, са брзим водотоцима, бројним каскадама, бистром водом и још недовољно истраженим кањонима представљају прави изазов за љубитеље дивље и недирнуте природе. Обилују аутохтоном поточном пастрмком, младицом и другим рибама карактеристичним за чисте планинске ријеке. Кањони ријека су настањени високом дивљачи (мрки медвјед, срнећа дивљач, дивокоза, дивља свиња, вук), ситном дивљачи (лисица, зец) те пернатим животињема у прелету (препелица) по чemu је Кнежево прије рата било познато и иностраним туристима. Ријеке и кањони пружају услове за авантуристичке спортиве као што су планинарење, спеологија и све популарнији кањонизам. Кнежево је деценијама популарно као ваздушна бања. Повољна клима, идеална надморска висина (најнижа тачка на 268 m надморске висине, највиша 1.494 m надморске висине), висина смијежног покривача и његова дужина задржавања током године, са ски центром удаљеним 6 km од града, домаћа храна, значајне су карактеристике ове дестинације, које јој с правом дају епитет великог планинског и ски туризма.

11. Културно-историјско наслијеђе

Посебно национално благо чине старе цркве брвнаре, у селима Имљани и Јаворани које су грађене у османлијско вријеме и четири српске православне цркве (Имљани, Кнежево, Живинице и Јаворани).

Црква брвнара Светог Пророка Илије у Имљанима у засеку Макарићи је филијални храм парохије имљанске. Није позната година изградње али се поуздано зна да потиче из турског доба. Првобитна црква пећина налазила се уз Дејанску ријеку, а о њеном преношењу на данашњу локацију постоје различите легенде. У овој цркви се чува вриједна реликвија позната као “ђедовски штап”, за коју локално становништво вјерију да је то штап Светог Јована Крститеља.

Црква брвнара Свети Никола у Јаворанима је једна од најстаријих цркава те врсте на подручју бањалучке регије. Саграђена је 1757. године. Није се налазила на истом мјесту где и данас, јер је пренијета на оближње брдо у Јаворанима због Турака. Црква је недавно обновљена. О овој цркви кружи занимљива легенда да сама прелази са брда на брдо, што је наравно плод маште сељана. То у ствари и није непотпуна истина, јер је црква за вријеме Турске владавине стварно премијештана, у току ноћи растављана па поново склапана, са брда на брдо и тако пар пута. Парохијски храм Рођења Пресвете Богородице у Кнежеву грађен је од 1934. године до другог свјетског рата, када су радови прекинути. На мјесту данашње цркве била је 1913. год. направљена дрвена црква. Ову дрвену цркву је 1925. године освјештао владика бањалучки Василије Поповић. Парохијски храм Рођења Пресвете Богородице у Имљанима подигнут је 1887. године. Освјештао га је 21.09.1881. године митрополит дабробосански Сава Косановић. У овом храму налазе се иконе: Светог Симеона Богопримца, Исуса Христа и Свете Богородице. У овој цркви се налази и стари аустроугарски сеф. Парохијски храм Светог Николаја у Живиницама подигнут је 1921. год. на мјесту старије цркве саграђене 1850. год. Освјештао га је 1921. год. митрополит бањалучко-бихаћки Василије Поповић. Храм је запаљен за вријеме другог свјетског рата, а обновљен у периоду 1950-1964. године. У овом храму налазе се иконе: Светог Николаја, Свете Богородице, Светог Великомученика Георгија, Тајна вечера и др. Парохијски храм Светог Николаја у Јаворанима подигнут је 1930. године, а освјештао га је епископ зворничко-тузлански Нектарије 1931. године. У овом храму налазе се иконе: Светог Николаја, Свете Богородице, Светог Пророка Илије, Исуса Христа и икона Тајна вечера.

Од већег броја некропола са стећцима на кнежевској општини најпознатија је имљанска некропола “Мрамор”, која се састоји од пет стећака. Четири стећка припадају плочастом типу а средишњи стећак лежи преврнут. Орнаментику стећка чини стилизирани љиљан, полумјесец, пластични круг и три полуулопте.

Друга некропола “Ђидолово гробље” налази се у близини Угра. Састоји се од седам камених и седрених сандука без натписа и орнаментике. У селу кобиља на 900 метара надморске висине налази се трећа некропола. Састоји се од десет стећака, од којих девет припадају плочастом типу. Плочасти стећци немају орнаментику, већ само стећак у облику високог сандука. Орнаментику овог стећка чине велики пластични полумјесец, у којем је кружница са урезаним крстом. Стећак у селу Баштина истиче се рељефом руке која држи штаку. На лицу стећка још су два сокола, полумјесец, крст и сунце.

На подручју општине евидентан је и извјестан број споменика из Другог светског рата. Код ушћа Иломске у Угар видљиву су на једном бријегу остаци средњовјековне утврде Оштрца, док су у кањону видљиви остаци караванског пута.

У сеоским насељима Имљани, Влатковићи, Корићани и Кобиља има доста сачуваних сеоских агломерација аутохтоне архитектуре, које са аспекта туристичке валоризације овог краја значе не само значајну специфичну друштвену ријеткост, већ је далеко већа њихова пејзажна вриједност и очување за наредне генерације.

12. Заштита животне средине

Као и већина локалних заједница општина Кнежево се сусреће са низом проблема у области заштите животне средине. Недостатак јасно дефинисаног плана заштите животне средине, самоиницијативне активности постојећих корисника простора на читавој територији општине, парцијална рјешења и неконтролисане људске дјелатности, често су деструктивно дјеловале и дјелују на квалитет и капацитет животне средине, као и квалитет живота. Због тога циљана планска активност и укључење свих постојећих корисника простора заједнице кроз примјену политike просторно одрживог развоја, чији је неодвојиви сегмент израда и реализација Стратегија развоја општине Кнежево, може дати неопходна и очекивана побољшања.

Посебно изражени проблеми заштите животне средине на подручју општине су: недовољно промовисање значаја заштите и очувања животне средине, недовољно развијено сазнање и свијест грађана о општем значају животне средине и важности очувања необновљивих природних

ресурса, процесе и појаве загађивања и негативних, првенствено антропогених утицаја на све елементе животне средине без адекватних и превентивних мјера заштите.

Одрживи економски и просторни развој сваке заједнице, па тако и општине Кнежево, може се постићи планским приступом у рјешавању проблема у области заштите животне средине и постављањем циљева чијом реализацијом ће се унаприједити и сачувати њен потенцијал и неће дозволити даље нарушавање њеног капацитета и квалитета. Интеграцијом политике заштите животне средине у све секторске политике, стимулишемо развој свијести о вриједности природних ресурса и доприносимо складном просторно одрживом развоју локалне заједнице.

Принцип “одрживог развоја” подржан и препоручен резолуцијом УН 1987. године, захтјева усаглашене услове здравог живота свих становника планете. Термин “одржив” подразумијева ограничавање и заустављање прекомјерног иссрпљивања ресурса из природе, уз повећање еко-ефикасности и рационалност њиховог коришћења. Имајући у виду тренутно стање у овој области на подручју општине, неопходно је створити предуслове за успоставу свеобухватне политике примјене заштите животне средине на принципима одрживог развоја, уз очување, заштиту, обнову и побољшање еколошког квалитета и капацитета животне средине као и квалитета живота на подручју читаве општине Кнежево. Наиме, уочавањем проблема у истраживаној области (животној средини), анализом њихових узрока и посљедица, сугеришемо стварање услова за здрав живот, уз начела просторно одрживог развоја, као боље перспективе опстанка на територији општине Кнежево.

Општину Кнежево карактерише постојање веома великог броја неконтролисаних одлагалишта отпада, односно „дивљих депонија“. Највећи број депонија се налази на јавним површинама, на обалама ријека и сл. Неконтролисаним одлагањем отпада највише су угрожене обале ријека и потока које протичу кроз насеља или су у њиховој близини.

Потребно је нагаласити, да је највећа и најопаснија дивља депонија под називом „Баришића страна“ санирана током 2006. и 2007. године од стране Европске комисије за БиХ. Након поплава 2014. године активирало се клизиште које је довело до помјерања горњег дијела саниране депоније.

Мјесна заједница	Опис локације	Димензије ¹	Количина отпада (t)*	Врста отпада
Бастаји	Поред локалног асфалтног пута за Бастаје	30м дужних	1	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Локални пут Кнежево-Јежица, локалитет Дуге Њиве	10м дужних	0,5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Гредина- поред локалног пута Кнежево-Бастаји; терен неприступачан	30м дужних	6	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Насеље Пикеља	10x15м	1	Кабасти отпад (намјештај и слично)
Борак	Укључење са локалног пута Кнежево-Имљани, са десне стране	5x5м	1	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Према засеоку Бојићи, 100м од асфалтног пута	10x10м	2	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засеок Баришићи- Доњи Борак		1	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Страјина вода-поред регионалног пута Кнежево-Турбе	30x20м	5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Циганка-поред регионалног пута Кнежево-Турбе	100x30м	10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засеок Ђетковићи-Чарићи, мјесто Омар	20x20м	5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засеок Верићи-Смреке	100x50м	20	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...

¹ *-слободна пројјена

	Засек Ђетковићи-Врлет	10x20м	5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Авто путу према Горњем Борку	200x20м	10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
Мокри Луг	Засек Ераци- уз локални пут	20x3м	1	Пластичне боце, кесе, пилевина...
	Засек Томашевићи-крајња тачка локалног пута	35x10	10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Пискавице-на ивици кањона ријеке Угар	Налази се у минском пољу		Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Понијер-поред локалног асфалтног пута		мала количина отпада	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
Имљани	Поткрес-поред пута према Петровом Пољу	5x3м	0,5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Видовиште-центар Имљана	20x30м	15	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Испод Драге Марића пилане- поред асфалтног пута	15x15м	5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Поткрес-испод моста у кориту потока		0,5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Пелегићи-изнад кањона Кобиљске ријеке	30x20	10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Голо Брдо-Коса	15x20	7	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Тубићи-извор Брестовац	8x6	1	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...

Јаворани	Засек Зубовићи-поред ријеке Котловац	15x15м	10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Иза цркве Св. Николе	6x6м	4	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Панићи	8x5м	2	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Шикмани-поред макадамског пута, према водоводном базену	15x15м	3	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Тисовац-засек Весићи	50x50м	15	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Тисовац-преко пута угоститељског објекта „Волан“	100x100м	30	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Џвишићи	8x8м	2	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
Рађићи	Засек Ђурашиновићи-Обала, испод извора	8x5м	2	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Марјановићи, шумски пут за Кијевац	50x20м	10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Раките	8x30м	15	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Видово Врело-испод продавнице	5x3м	1	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Ђелићи-пећина Леденица		30	Разне боце, дијелови намјештаја, кабасти отпад ...
	Засек Ђелићи	10x20м	5	Разне боце, дијелови намјештаја,

				кабаси отпад ...
	Засек Језерине	10x15м	3	Разне боце, дијелови намјештаја, кабаси отпад ...
	Отловачки Точак	50x25м	5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабаси отпад ...
Живинице	Регионални пут Кнежево- Котор Варош, мјесто Ујдуровача	тешко направити пројену, налази се на одрону пута	7-10	Разне боце, дијелови намјештаја, кабаси отпад ...
	Доње Живинице	5x3м	0,5	Разне боце, дијелови намјештаја, кабаси отпад ...
	Засек Тепићи, удаљеност од извора питке воде 50м	15x50м	12	Разне боце, дијелови намјештаја, кабаси отпад ...
	Мјесто задружне штале	10x12м	3	Приликом пальења наведене депоније, остало је смеће које не може да гори (стаклене боце, конзерве, лименке)

Табела 11 – Преглед локација дивљих депонија на територији општине Кнежево

13. Социјална и здравствена заштита

Јавна установа Центар за социјални рад Кнежево (у даљем тексту Центар), основан је од стране општине Кнежево и то као установа социјалне заштите без смјештаја. Према Правилнику о пословима и нормативима, стручним кадровима и смјештајним условима Центара за социјални рад Центар обавља послове:

- социјалне заштите,
- дјечије заштите,
- породично-правне заштите, старатељства и усвојења,
- кривично-правне заштите малолетника.

Просторије које тренутно користи Центар су у власништву Општине. Пословни простор се састоји од три канцеларије и просторије која је намјењена за архиву. С обзиром на структуру корисника који користе услуге Центра, просторије су непримјерене и неуређене, поготово што се налазе на првом спрату зграде и што не постоји прилаз за инвалидна лица, те се самим тим крше основна права корисника услуга Центра, а сама зграда у којој су смјештене просторије не задовољава минимум услова за достојан рад. У Центру је тренутно запослено седам радника, заједно са директором и радником на одржавању чистоће, а од чега су сви са четвртоја са високом стручном спремом а троје са средњом стручном спремом.

Послови у Центру су подијељени на три области и то:

- дјечија заштита – 1 радник,
- социјална заштита – 2 радник,
- старатељство – 2 радник и

- рачуноводство – 1 радник,
- хигијеничар – 1 радник.

У Центру кадровска структура не задовољава нормативе Правилника јер нема запосленог, правника, психолога. Средства по правима из области социјалне заштите обезбеђује Општина, а средства за област дјечије заштите обезбеђује Јавни фонд за дјечију заштиту Републике Српске.

Центар је на основу Закона о социјалној заштити признао право на:

- новчану помоћ за 89 корисника;
- туђу његу и помоћ је признато за 197 корисника;
- здравствену заштиту остварује 95 корисника;
- дјечији додатак остварује 242 корисника, односно породица.

Важно је напоменути да Општина нема урађену социјалну карту, те самим тим стварни број потенцијалних корисника је непознат. С обзиром на то да су буџетска издвајања за ову врсту давања ограничена, Центар се у свом раду поводи износом предвиђених средстава за ове намјене.

Примарна здравствена заштита организована је у оквиру Дома здравља Кнежево са четири секторске амбуланте у МЗ Имљани, Корићани и Јаворани. Секундарна здравствена заштита обавља се у КБЦ Бања Лука. Број тимова за породичну медицину је 6 са 9.562 регистрована грађанина.

14. СТРАТЕШКО ФОКУСИРАЊЕ

SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Комуникацијска повезаност и добро развијена примарна путна мрежа - Природна богатства (1. пољопривредно земљиште за развој воћарства и сточарства; 	<ul style="list-style-type: none"> - Смањење броја становника, нарочито младих ради наставка школовања и запослења у другим општинама - Незапосленост, нарочито младих са

<p>2. шуме за развој дрвнoprerađivачke индустрије)</p> <ul style="list-style-type: none"> -Потенцијал за развој пољопривреде нарочито у области млекарства, овчарство, говедарство и узгој јагодичастог воћа - Потенцијал за развој малих и средњих предузећа кроз стављање у функцију сектора прераде дрвета и металне индустрије -Повећан број високообразованог кадра - Комуникацијска повезаност и добро развијена примарна путна мрежа - Потенцијал за развој туризма (зимски, омладински, ловни, рурални, авантуристички) - Израђена просторно-планска документација за индустријску зону - Добра покривеност општине електро-енергетском мрежом и телекомуникационом мрежом адекватна за развој малог предузетништва - Развијена здравствена инфраструктура - Одржавање културно спортских манифестација - Постојање СЦ „Јован Дучић“ - Постојање Народног универзитета - Центар за пружање услуга грађанима - Укљученост особа са инвалидитетом - Задовољавајућа социјална заштита - Значајан број високо образованог кадра - Покривеност општине мобилном и фиксном телефонијом, - Повољан географски положај (најкраћа релација БЛ – Сарајево) - Асфалтирани путеви према већим мјесним заједницама (Живинице, Имљани), - Изграђена нова водоводна мрежа (примарна), - Добра покривеност општине системом за напајање електричном енергијом, -Посједовање регулационог плана центра и индустријске зоне, -Новоизграђени систем уличне расvjete, -Посједовање ресурса каменог материјала, -Велики број извора питке воде, -Велики број водотока, -Велике површине висококвалитетних шума букве, јеле и смрче, -Одсуство загађивача (земљиште, вода, ваздух) – Воздушна бања -Богатство флоре и фауне – Ендемична врсте (пастрмка, орлови, Панчићева оморика), -Ријешено прикупљање и одвоз отпада са подручја града и дијела мјесних заједница, -Разноврстан биљни и животињски фонд и повољни еколошки услови за развој широког спектра биљног и животињског свијета, изражени вјетрови 	<p>средњомструктурном спремом</p> <ul style="list-style-type: none"> - Непостојање тима за економски развој општине и припрему пројектата - Нефункционисање приватизованих предузећа - Неусклађеност образовног плана и програма са потребама привреде - Недовољно развијен сектор малих и средњих предузећа - Недовољна промоција локалних снага и улагања у економски развој - Недовољно развијена секундарна путна мрежа - Уситњеност посједа - Непостојање прerađivачkih капацитeta у области пољопривреде - Старост становништва које се бави пољопривредом производњом - Недостатак инфраструктуре у области пољопривреде(системи за наводњавање, противградна мрежа, застарјела механизација) - Неадекватан број упосленика у општинској администрацији који могу пратити потребе привредног сектора - Континуирано смањење непореских прихода и ограниченост буџетских средстава за финансирање локалног развоја - Нездовољавајуће стање просторно планске документације - Недовољно изграђени капацитети средње школе да изводе квалитетну практичну наставу - Локална политичка нестабилност - Недостатак специјалистичкого медицинског кадра (непостојање породилишта и гинеколошке амбуланте) - Недостатак подршке локалне заједнице у повећању наталитета - Неусилађеност образовног плана и програма са потребама локалне привреде - Непостојање развојног тима - Непостојање дјечијих игралишта - Непостојање локалног радија и штампаних медија - Неразвијен јавни превоз грађана - Нездовољан активизам организација цивилног друштва -Изградња аутопута «9. Јануар» -Лоша повезаност са сусједним општинама (Котор-Варош, Мркоњић Град), -Лоше стање секундарне мреже (водоводне, канализационе), -Неријешено питање отпадних вода (загађени водотоци ријека Угар и Цврцка), -Непосједовање просторног, урбанистичког као и зонинг планова, -Непосједовање регулационих планова већег
---	--

	<p>дијела општине,</p> <ul style="list-style-type: none"> -Велики број бесправно изграђених објеката, -Недовољна искориштеност природних ресурса, -Низак ниво бриге о природним добрима, -Неадекватно одлагање отпада без претходног издавања секундарних сировина, -Неријешено прикупљање отпада и одвоз отпада у мијесним заједницама, -Формирање дивљих депонија, -Неизрађен Локални еколошки акциони план и План управљања отпадом, -Недовољна информисаност грађана о области екологије и заштите животне средине као и значају природних добара, -Недовољно активно учешће јавности у области заштите животне средине, -Недостатак финансијских средстава намењених за ријешавање проблема у области заштите животне средине и екологије,
ПРИЛИКЕ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Пројекти подршке локалном економском развоју (ЕУ и остали фондови) -Инвестиције у области локалних привредних капацитета и инфраструктуре - Међупротшинска сарадња и развијање ЛАГ-ова - Повољно окружење за употребу обновљивих извора енергије - Националне стратегије развоја друштвеног сектора (стратегија социјалног укључивања, изједначавања могућности лица са инвалидитетом у РС, развоја културе РС итд.) - Закон о приватној јавној партнерству 	<ul style="list-style-type: none"> -Генерална политичка нестабилност -Неповољан пословни амбијент у БиХ који спречава страна улагања - Непостојање адекватне стимулације за инвеститоре на ентитетском нивоу (сложене процедуре) - Лоша комуникација локалне, ентитетске и државне власти - Неповољна популационна политика ентитета и државе -Смањење броја становника

14.1 ФОКУСИРАЊЕ

У циљу идентификације стратешких фокуса, радни тим се усагласио око издавања сљедећих елемената SWOT анализе:

СНАГЕ
-Потенцијал за развој пољопривреде нарочито у области овчарства, воћарства, поготово узгоја јагодичастог и бобичастог воћа
-Природна богатства (пољопривредно земљиште, шуме)
-Потенцијал за развој дрво-прерађивачке индустрије
-Потенцијал за развој туризма (зимски, омладински, ловни, рурални, авантуристички)
Потенцијал за развој алуминијумске индустрије и предузетништва који је везан за ову индустрију

СЛАБОСТИ
-Континуирано смањење непореских прихода и ограниченост буџетских средстава за финансирање локалног развоја
-Смањење броја становника, нарочито младих ради наставка школовања и запослења у другим

општинама

- Незапосленост, нарочито младих са средњом стручном спремом
- Непостојање колектора за пречишћавање отпадних вода
- Непостојање прерађивачких капацитета у области пољопривреде
- Недовољно развијен сектор малих и средњих предузећа и недостатак предузетничких иницијатива

ПРИЛИКЕ

- Пројекти подршке локалном економском развоју (ЕУ и остали фондови)
- Инвестиције у области изградње локалних привредних капацитета и инфраструктуре -
- Међуопштинска сарадња кроз оснивање Локалне Акционе Групе (ЛАГ)

ПРИЈЕТЊЕ

- Генерална политичка нестабилност у БиХ
- Неповољан пословни амбијент у БиХ који спречава страна улагања
- Недовољна координација локалне са ентитетском и државном управом
- Лоша реализација процеса приватизације државних предузећа
- Смањен прилив директних страних улагања

Издавањем јединствених конкурентских предности и њиховим спајањем са вањским приликама, с једне стране, и повезивање слабости и пријетњи, с друге стране, извлаче се одговарајући фокуси на које треба концентрисати ресурсе у наредном стратешком периоду

Издвајамо сљедеће стратешке фокусе:

- Развој пољопривреде,
- Развој предузетништва и сектора малих и средњих предузећа
- Јачање међуопштинске сарадње и регионалне сарадње
- Повећање институционалних капацитета општине за управљање локалним развојем
- Задржати младе и смањити негативан миграциони тренд становништва кроз запошљавање и улагање у све сегменте друштвеног развоја
- Примјена одговарајућих мјера и изградња техничке инфраструктуре у циљу унапређења квалитета живљења грађана и заштите природне средине

Развој пољопривреде

Општина Кнежево има компаративне предности када се говори о природним богатствима, нарочито када је ријеч о пољопривредном земљишту. Већина становника општине Кнежево живи у руралном подручју, где су се примарно оријентисали на пољопривредну производњу. У том контексту, један од значајних стратешких фокуса развоја општине Кнежево јесте унапређење конкурентности пољопривредне производње кроз:

- Коришћење фондова за рурални развој и развој пољопривреде
- Инсталирање складишно-прерађивачких капацитета
- Укрупњавање пољопривредних посједа
- Увођење савремених агротехничких мјера и механизације у циљу повећања количина и побољшање квалитета пољопривредних производа
- Подршка организовању пољопривредних произвођача у заједничком наступу на тржишту (формирање кластера);
- Потицање развоја млекарства, овчарства, говедарства, воћарства и узгоја јагодичастог и бобичастог воћа

Развој предузетништва и сектора малих и средњих предузећа

На подручју општине Кнежево егзистира неколико предузећа у области дрво-прерађивачке индустрије, који су уједно и носиоци привредне активности локалне економије. Евидентна је потреба ових предузећа за кооперантима, односно предузетницима који би задовољили њихове потребе за полу производима. Такође, општина Кнежево посједује значајне природне ресурсе, те њен географски положај представља потенцијал за развој туризма (зимски, омладински, ловни, рурални, авантуристички). Ово представља значајни потенцијал и покретачку снагу за развој микро, малих и средњих предузећа, односно за развој предузетништва. С тога је потребно афирмисати и створити повољну предузетничку климу кроз

- Афирмисати отварање нових предузећа и МСП
- Поједноставити процедуре регистрања
- Омогућити адекватну предузетничку инфраструктуру
- Искористити развојне фондове за афирмацију развоја предузетништва
- Промовисати природне потенцијале и туризам, а тиме и развој туристичког предузетништва

Јачање међупштинске и регионалне сарадње

Општина Кнежево се налази у бањалучкој регији, и налази се у непосредној близини границе Републике Српске и Федерације БиХ, што отвара могућност стварању квалитетне међупштинске сарадње.

Квалитетна међупштинска и наравно прекограницна сарадња претпоставка су за привлачење фондова и развојних програма, посебно програма ЕУ, усмјерених на заштиту животне средине, унапређење квалитета живота и стимулативног пословног окружења.

Са сусједним општинама треба осигурати сарадњу кроз формирање Локалне акционе групе (ЛАГ) или укључивањем у већ постојеће облике организовања, те на тај начин додатно оснажи локални економски развој.

У оквиру овог стратешког фокуса посебну пажњу треба обратити на јачање капацитета локалне самоуправе у припреми апликације за предприступне фондове ЕУ и друге међународне и локалне развојне фондове.

Повећање институционалних капацитета општине за управљање локалним развојем

Јачање капацитета запослених локалне самоуправе који ће бити у стању на адекватан начин одговорити захтјевима инвеститора те привући и анимирати дијаспору да више улаже у локални развој општине.

Задржати младе и смањити негативан миграциони тренд становништва кроз запошљавање и улагање у све сегменте друштвеног развоја

Општина Кнежево се посљедњих деценија суочава са значајним одливом становништва, нарочито млађе популације, што за посљедицу има слабљење активности радно способног становништва и слабљење привреде. Млади људи су стратешки интерес и требају подршку, прије свега у домену запошљавања и рјешавања стамбеног питања.

Могућности запошљавања се налазе у припреми младих за предузетништво и самозапошљавање, док се рјешења у домену друштвених питања могу тражити кроз:

- Побољшање инфраструктуре и набавка техничке опреме у секторима образовања, спорта, културе и здравства (уређење спортских терена, формирање Центра за културу, дјечија игралишта, побољшање здравствене заштите попуњавањем дефицитарног медицинског кадра, итд.)
 - Развијање механизама путем којих ће се задржавати млади високо образовани кадар прије свега у сектору здравства и образовања.
- Овдје се у првом реду мисли на попуњавање дефицитарног кадра у здравству, те јачању понуде кадрова средњег образовања који би био усклађен са потребама привреде.
- Подршка организацијама цивилног друштва у активнијем учешћу у доношењу одлука од јавног значаја
 - Ускладити образовне потребе са потребама локалне привреде
 - Побољшати стање и квалитет спортских објеката и терена
 - Афирмисати младе да се баве спортом

Изградња техничке инфраструктуре у циљу унапређење квалитета живота грађана, заштите природне средине

Квалитет јавних услуга представља један од стубова квалитетног локалног развоја и директно се веже за квалитет живота и миграције становништва. С тога је веома важно да јединица локалне самоуправе непрекидно ради на побољшању квалитета јавних услуга, а нарочито у домену комуналне инфраструктуре, што обухвата:

- Изградњу система пречишћавања отпадних вода
- Подизање свијести грађана о одлагању чврстог отпада
- Проширење система управљања чврстим комуналним отпадом и санирање дивљих депонија
- Формирање новог комуналног предузећа ради функционалог управљања водоводном и канализационом мрежом
- Уређивање постојећих и нових јавних зелених површина

15. ВИЗИЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

ВИЗИЈА

Кнежево – јединствен спој природног и традиционалног, у којој се одржivo користе пољопривредни и шумски ресурси те омогућава развој људских потенцијала у просперитетном друштвеном окружењу.

СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ:

1. Побољшана конкурентност пословног, пољопривредног и туристичког сектора кроз стављање у функцију постојеће и планирање нове привредне инфраструктуре, привлачење инвестиција и повећање броја предузећа.
2. Обезбеђен квалитетан кадар и инфраструктура у областима образовања, здравства, спорта и културе.
3. Примјеном одговарајућих мјера, реконструкцијом постојеће и изградњом недостајуће комуналне инфраструктуре, обезбеђује се висок ниво квалитета животне средине.

II СЕКТОРСКИ РАЗВОЈНИ ПЛНОВИ

2.1 ПЛАН ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА

2.1.1. Фокусирање

Секторски план локалног економског развоја општине Кнежево се формира на бази социо-економске анализе, дефинисане визије развоја и стратешких циљева као и анализе снага, слабости, прилика и пријетњи у сектору економије. Унутар утврђене визије и стратешких циљева видљиво је да се економски развој усмјерава у правцу побољшане конкурентности пословног, пољопривредног и туристичког сектора кроз стављање у функцију постојеће и планирање нове привредне инфраструктуре, привлачење инвестиција и повећање броја предузећа.

SWOT анализа - економски развој

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
-------	----------

<ul style="list-style-type: none"> - Природна богатства (1. пољопривредно земљиште за развој воћарства и сточарства; 2. шуме за развој дрвнoprerađivачke индустрије) - Потенцијал за развој малих и средњих предузећа кroz стављање у функцију сектора прераде дрвета и металне индустрије - Комуникацијска повезаност и добро развијена примарна путна мрежа - Потенцијал за развој туризма (зимски, омладински, ловни, рурални, авантуристички) - Израђена просторно-планска документација за индустријску зону - Добра покривеност општине електро-енергетском мрежом и телекомуникационом мрежом адекватна за развој малог предузетништва 	<ul style="list-style-type: none"> - Смањење броја становника, нарочито младих и радно способних - Непостојање тима за економски развој општине и припрему пројектата - Нефункционисање приватизованих предузећа - Неусклађеност образовног плана и програма са потребама привреде - Недовољно развијен сектор малих и средњих предузећа - Недовољна промоција локалних снага и улагања у економски развој - Недовољно развијена секундарна путна мрежа - Уситњеност посједа - Непостојање prerađivачkih капацитeta у области пољопривреде - Старост становништва које се бави пољопривредом производњом - Недостатак инфраструктуре у области пољопривреде(системи за наводњавање, противградна мрежа, застарела механизација) - Неадекватан број упосленика у општинској администрацији који могу пратити потребе привредног сектора - Континуирано смањење непореских прихода и ограничено буџетских средстава за финансирање локалног развоја - Незадовољавајуће стање просторно планске документације
МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ <ul style="list-style-type: none"> - Инвестиције у области изградње локалних привредних капацитета и инфраструктуре (туризам); - Пројекти подршке локалном економском развоју (ЕУ и остали фондови) - Међупропштинска сарадња кроз оснивање Локалне Акционе Групе (ЛАГ) - Традиционална производња сира-изградња мини прerađivачkog капацитeta 	ПРИЈЕТЊЕ <ul style="list-style-type: none"> - Незаинтересованост власника приватизованих предузећа - Неповољан пословни амбијент у БиХ који спречава страна улагања - Генерална политичка нестабилност у БиХ - Недовољна координација локалне са ентитетском и државном управом - Непостојање адекватне стимулације за инвеститоре на ентитетском нивоу (сложене процедуре) и локалном нивоу

Одабир секторских фокуса врши се анализом најзначајнијих снага, слабости, могућности и пријетњи и њиховим комбиновањем са стратешким циљевима који су везани за област локалног економског развоја. Радни тим за израду Стратегије општине Кнежево идентификовао је следеће фокусе економског развоја:

1. Развој сектора малих и средњих предузећа, нарочито у дрвном и алуминијумском сектору кроз стављање у функцију, унапређење и развој постојеће пословне инфраструктуре, изградњу и стављање у функцију индустријске зоне као и оснивање фонда и механизама за помоћ привредном развоју.

2. Унапређење сектора воћарства уз развој задругарства и организованог наступа пољопривредних произвођача на тржишту, помоћ у изградњи складишних и прерадничких капацитета, те оснивање фонда и механизама за подршку пољопривредној производњи.
3. Развој сектора сточарства, производње млијека и меса са нарочитим нагласком на области овчарства уз развој задругарства и организован наступ пољопривредних произвођача на тржишту са адекватним откупом и прерадом производа.
4. Активирање и искориштавање туристичких потенцијала и туристичке инфраструктуре првенствено природних капацитета погодних за развој спортског, зимског, манифестационог, сеоског и омладинског туризма.
5. Системски приступ привредном развоју кроз формирање локалног акционог тима за привредни развој који је квантитативно и квалитативно оспособљен да пружа подршку малим и средњим предузећима, предузетницима, пољоприведним произвођачима и свим другим актерима и иницијаторима економског развоја општине Кнежево.

2.1.2. Циљеви локалног економског развоја

Узимајући у обзир стратешке циљеве заједно са фокусима економског развоја општине Кнежево, радна група је идентификовала циљеве економског развоја како је назначено у наредној табели.

Циљеви локалног економског развоја	Веза са стратешким циљевима	Веза са развојним циљевима у другим секторима
Секторски циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023.	Стратешки циљ 1	ВЕЗА СА СВИМ ЦИЉЕВИМА ДРУГА ДВА СЕКТОРА
Секторски циљ 2: Јачање конкурентности пољопривредних произвођача повећањем засађених површина под јагодичастим и бобичастим воћем за 20 ha, повећањем количине произведеног млијека и меса за 25% и успостављање најмање 10 мини радионице за прераду пољопривредних производа до краја 2023.	Стратешки циљ 1	<p>ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ: Циљ 1. Повећати број ученика у средњем образовању за 10% и ојачати вјештине и компетенције најмање 200 младих особа до 2023. године Циљ 3: До 2023. године побољшати информисаност грађана о раду локалне самоуправе и повећати њихово задовољство јавним услугама за 15%.</p> <p>ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Циљ 2.: Општина Кнежево ће у области управљања отпадом до 2023. Године смањити количине нелегално одложеног отпада за 500 тона. Циљ 3.: Општина Кнежево ће кроз реконструкцију и изградњу комуналне инфраструктуре до 2023. године обезбиједити редовно снабдијевање питком водом за 100 нових домаћинстава и 100 нових домаћинстава обухватити</p>

		системом одводње и прикупљања отпадних вода.
--	--	---

Циљеви економског развоја су дубоко пројети са стратешким циљевима а посебна веза се може успоставити и са циљевима друга два сектора, друштвеног развоја и заштите животне средине. Уколико није могуће јасно препознати везу на основу формулатије циљева, она свакако постоји на нивоу активности и пројекта који доприносе наведеним циљевима. Као примјер навешћемо везу првог циља економског развоја, који се односи на, између осталог, изградњу пословне инфраструктуре са трећим циљем друштвеног развоја који гласи: “До 2023. године побољшати информисаност грађана о раду локалне самоуправе и повећати њихово задовољство јавним услугама за 15%“. Једноставним упаривањем ова два циља није могуће направити конкретну везу али трећи циљ друштвеног развоја узима у обзир пројекте успостављања е-управе тако да те активности директно доприносе и повезане су са изградњом пословне инфраструктуре у дијелу издавања грађевинских и свих других дозвола, односно допринос и веза са првим економскимциљем.

2.1.3. Интеграција са стратешким документима виших нивоа

Секторски циљеви економског развоја имају своје јако упориште у документима виших стратегија, планова и закона. Наиме, циљеви економског развоја у складу су са сљедећим циљевима стратегија виших нивоа власти:

- Први циљ економског развоја који се односи на подршку формирању нових предузећа и ревитализацији постојећих има директну везу са стратегијом развоја малих и средњих предузећа и предузетништва у РС 2016-2020. и то са стратешким циљем 2. Подршка развоју предузетничке инфраструктуре за МСП, односно Подршка стварању повољног пословног окружења за МСП. Поред тога упориште овог циља се види и у секторској стратегији развоја индустрије РС 2016-2020. у дијелу стратешког циља 1. Спровођење процеса ревитализације индустрије, стратешког циља 4. Побољшање пословног окружења и привлачење инвестиција у индустрију 3. Повећање запослености и унапређење понуде радне снаге. Поред тога веза се остварује и са Стратегијом развоја Туризма РС 2011-2020. и њеним стратешким циљем 1. Побољшање квалитета туристичког производа.
- Други циљ економског развоја, који се односи на повећање обима пољопривредне производње, организовање и едукацију пољопривредних произвођача има директну везу са Стратегијом развоја пољопривреде и руралних подручја РС 2016–2020. година у дијелу стратешког циља 1. „Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње и обезбеђење стабилности дохотка пољопривредних произвођача,“ специфични циљ 1.2 „Повећање продуктивности пољопривредне производње,“ мјера 1.2.1 „Подршка трансферу информација и знања у пољопривреди у функцији унапређења техничко-технолошког нивоа и пословних резултата,“ те стратешки циљ 3. „Повећање степена тржишности и финализације пољопривредних производа,“ специфични циљ 3.2 „Подршка јачању тржишних ланаца и тржишне инфраструктуре,“ мјера 3.2.5 „Подршка ревитализацији сточних и зелених пијаца“ и специфични циљ 3.4 „Нове инвестиције у изградњу прерађивачких капацитета у руралном подручју,“ мјера 3.4.1 „Инвестиције у мале прерађивачке капацитете.“

2.1.4. Програми, пројекти и мјере

За реализацију плана економског развоја општине Кнежево дефинисано је 12 пројеката груписаних у 3 програма и то:

1. Програм развоја индустрије;
 3. Програм развоја малих и средњих предузећа
 4. Програм развоја пољопривреде
- док остали пројекти нису распоређени по програмима него самостално доприносе испуњењу секторских циљева.

ПРОГРАМ	ПРОЈЕКАТ/МЈЕРА
Програм развоја индустрије	Пројекат 1.1 Ревитализација система за одвођење отпадних вода у индустриској зони
Програм развоја индустрије	Пројекат 1.2 Промоција привредних потенцијала и индустриске зоне Кнежево
Програм развоја индустрије	Пројекат 1.2 Промоција привредних потенцијала и индустриске зоне Кнежево
Програм развоја индустрије	Пројекат 1.3 Стављање у функцију предузећа а.д. „Алумина“
Програм развоја малих и средњих предузећа	Пројекат 2.1. Израда елабората за формирање кредитног (гарантног) фонда Кнежево
Програм развоја малих и средњих предузећа	Пројекат 2.2 Израда елабората о развоју и повезивању микро и малих предузећа са постојећим
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.1 Подизање нових засада у сектору воћарства
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.2 Повећање пољопривредне производње у сектору сточарства- производња млијека
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.3 Повећање производње у сектору сточарства-производња меса
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.4 Развој производње у сектору овчарства
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.5 Развој задружних активности
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.6 Формирање мини радионица за прераду пољопривредних производа
Програм развоја пољопривреде	Пројекат 3.7 Стручно оспособљавање пољопривредних произвођача
	Пројекат 3.7.1. Стручно оспособљавање жена у руралним подручјима

2.1.5. Иницијативе међупштинске сарадње

Кључна иницијатива међупштинске сарадње за општину Кнежево представља успостава Локалне Акционе Групе (ЛАГ) општина бањалучке регије, у којој учествују: Бања Лука, челинац, Котор Варош, Мркоњић Град, затим општине Теслић и општине Травник из Федерације БиХ.

Циљ је да општине препознају заједничке приоритетете, подрже имплементацију пројекта повратка и реинтеграције на локалном нивоу, те допринесу одрживом локалном развоју који укључује: економски развој, друштвени развој и заштиту животне средине. На тај начин јединице локалне самоуправе заједничким снагама желе да допринесу смањењу незапослености. У раду Локалне акционе групе (ЛАГ) требали би бити укључени представници 3 различита сектора:

- 1) Представници општина
- 2) Представници пословног сектора
- 3) Представници невладиног сектора

Подразумјева се да ће у различитим фазама имплементације у раду ЛАГ-а бити укључени и други актери. То су прије свега представници различитих општинских служби надлежних за одређена питања која се адресирају у раду ЛАГ-а (одјељења за стамбена, социјална питања, пољопривреду...), представници невладиних организација чије је учешће релевантно у одређеној фази имплементације на локалном нивоу (удружење жена, омладински савјети и удружења, удружења које се брину за потребе рањивих група становништва, еколошка удружења итд.)

2.1.6. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

Сваком циљу економског развоја доприноси један или више програма/пројеката или мјера. Сваки пројекат има своје индикаторе реализације који обједињени формулишу индикаторе испуњења циљева локалног економског развоја. У наставку су представљени показатељи за сваки од циљева локалног економског развоја.

Секторски циљ	Процјена очекиваних исхода са индикаторима
Секторски циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године.	-покретање производње у најмање 5 нових малих и средњих предузећа - отворено 100 нових радних мјеста у индустрији - предузеће АД Алумина у функцији - отворено најмање 10 нових радних мјеста у сектору туризма
Секторски циљ 2: Јачање конкурентности пољопривредних произвођача повећањем засада на површинама под воћем за 20 ha, повећањем количине млијека и меса за 25% и успостављање најмање 10 мини радионица за прераду пољопривредних производа до краја 2023. године.	- новим засадима воћа повећане површине за 20 ha - сточни фонд повећан за 300 грла расне стоке - стручно оспособљено и сертификовано најмање 50 пољопривредних произвођача - функционална пољопривредна задруга - формирano 10 нових мини породичних прerađivačkih kapaciteta

2.2. ПЛАН ДРУШТВЕНОГ РАЗВОЈА

2.3. ФОКУСИРАЊЕ

SWOT анализа – друштвени развој

Користећи се методом секторског фокусирања, општина Кнежево је одредила тежишта друштвеног развоја у наредном периоду, која су сажета у сљедећем:

SWOT анализа је указала, између остalog, да општина располаже са задовољавајућим просторним капацитетима здравствених установа, али да здравствене услуге нису на задовољавајућем нивоу. Нарочито се истиче проблем не постојања педијатријске амбуланте. Општина Кнежево располаже са инфраструктуром у области културе са недовољно развијеном културно умјетничком дјелатности заједно са одржавањем културно спорчких манифестација. Као слабост се истиче недовољан активизам организација цивилног друштва.

У социјалном сектору, као слабост је истакнут недостатак подршке локалне заједнице у повећању наталитета као и недовољна просторна, кадровска и техничка оспособљеност Центра за социјални рад.

Када је ријеч о спорту, Општина Кнежево издава одређена средства за афирмацију спорчких активности, на шта указују и успјеси спорetskog клуба „Прогрес“ и појединача.

За даљи развој и афирмацију спорчко рекреативних активности потребно је радити на даљој изградњи и санацији спорчкине инфраструктуре, нарочито градског стадиона, спорчки сале и малих спорчких терена за рекреативце.

Када је ријеч о образовању потребно је нагласити да постоји генерални тренд смањења броја ученика у средњим и основним школама и да постоји неусллађеност образовног плана и програма са потребама локалне привреде, што додатно увећава број младих који су без посла. Што се тиче предшколског образовања, потребно је напоменути да су постојећи капацитети за предшколско образовање доволjni, али да услови у којима се одвија предшколски образовање нису на задовољавајућем нивоу.

Када су у питању млади и њихова укљученост у друштвене токове заједнице, потребно је истаћи њихову организованост и активност кроз омладинске организације (Млади активисти Кнежево-МАК).

SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - Развијена здравствена инфраструктура - Одржавање културно спортских манифестација - Постојање СШЦ „Јован Дучић“ - Постојање Народног универзитета - Центар за пружање услуга грађанима - Укљученост особа са инвалидитетом - Задовољавајућа социјална заштита - Значајан број високо образованог кадра 	<ul style="list-style-type: none"> - Смањење броја становника - Велика стопа незапослености, нарочито у младих - Локална политичка нестабилност - Недостатак специјалистичког медицинског кадра (педијатар) - Недостатак подршке локалне заједнице у повећању наталитета - Неусклађеност образовног плана и програма са потребама локалне привреде - Непостојање развојног тима - Непостојање дјечијих игралишта - Непостојање локалног радија и штампаних медија - Неразвијен јавни превоз грађана - Недовољан активизам организација цивилног друштва
МОГУЋНОСТИ/ПРИЛИКЕ	ПРИЈЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> - Пројекти подршке локалном развоју - Међупрвратак сарадња и развијање ЛАГ-ова - Повратак младих и образованих људи - Националне стратегије развоја друштвеног сектора (стратегија социјалног укључивања, изједначавања могућности лица са инвалидитетом у РС, развоја културе РС итд.) - Закон о приватној јавној партнериству 	<ul style="list-style-type: none"> - Генерална политичка нестабилност - Loша комуникација локалне, ентитетске и државне власти - Неповољна популационна политика ентитета и државе - Смањење броја становника

На бази израђене секторске SWOT анализе, приступило се фокусирању неколико најбитнијих тежишта друштвеног развоја за наредни период.

За изборе фокуса, радна група се опредијелила за стратегију дјеловања која користи снаге за смањење опасности. У том контексту дефинисани су следећи секторски фокуси:

- Искористити постојећу здравствену инфраструктуру и побољшати квалитет пружања здравствених услуга кроз привлачење и упошљавање квалитетног специјалистичког медицинског кадра. У том контексту радити на успостављању педијатријске квалитетно опремљене амбуланте, чиме би се директно утицало на дјечију здравствену заштиту.
- Реализовати општинску стратегију за комуникацију и побољшати приступ грађана информацијама, те путем медија промовисати културне вриједности локалне заједнице и афирмисати младе да се укључе у културно спортске активности.
- Коришћењем расположивих развојних фондова, наставити развијати и афирмисати област спорта и културе кроз организовање спортско културних манифестација и изградњу квалитетне спортске и рекреативне инфраструктуре за дјецу и младе, чиме би се створили услови за њихов квалитетнији живот и останак.
- Искористити капацитете Народног универзитета- Центра за културу за јачање сектора цивилног друштва и укључивање младих у процес доношења одлука од јавног значаја. Овиме не само да би се ојачали капацитети младих, него би се створили предуслови и за њихово прво запослење

2.2.2. Развојни циљеви друштвеног сектора

Идентификовани су следећи циљеви друштвеног развоја:

Циљеви друштвеног развоја	Веза са стратешким циљевима	Веза са развојним циљевима
Циљ 1. Повећати број ученика у средњем образовању за 10% и ојачати вјештине и компетенције најмање 200 младих особа до 2023. године	Стратешки циљ 2 Стратешки циљ 3	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године.
Циљ 2: Повећати број здравствених услуга у систему примарне здравствене заштите до 2023. године	Стратешки циљ 2	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ: Постоји веза са свим циљевима сектора за заштиту животне средине
Циљ 3: До 2023. године побољшати информисаност грађана о раду локалне самоуправе и повећати њихово задовољство јавним услугама за 15%	Стратешки циљ 2	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ: Циљ 1: Смањити загађење ваздуха са CO ₂ и другим штетним материјама.
Циљ 4. До 2023. унаприједити живот грађана повећањем броја спорско- културних догађаја за 20%.	Стратешки циљ 2	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ: Циљ 1: Смањити загађење ваздуха са CO ₂ и другим штетним материјама.

Циљеви друштвеног развоја уско су повезани са стратешким циљевима, као и циљевима друга два сектора, што се може видjetи из претходно наведене табеле. Значајно је нагласити да многи пројекти, иако су директно повезани са појединим циљевима, у значајној мјери доприносе остваривању других циљева унутар друштвеног сектора, али и циљева друга два сектора. То указује на чињеницу да се приликом планирања посебна пажња посвећивала интеграцији сва три сектора на нивоу локалног развоја општине Кнежево.

2.2.3. Интеграција са стратешким документима виших нивоа

Секторски циљеви друштвеног развоја Општине Кнежево имају своје упориште у плановима, законима и стратегијама виших нивоа власти. Циљеви друштвеног развоја општине усклађени су са сљедећим циљевима докумената виших нивоа власти и то на сљедећи начин:

Циљ 1: Повећати број ученика у средњем образовању за 10% и ојачати вјештине и компетенције најмање 200 младих особа до 2023. године

Квалитет живота младих и њихово задржавање на овим подручјима у великој мјери зависи од могућностима њиховог запошљавања, односно побољшању њихове конкурентности на тржишту рада. Управо први секторски циљ показује опредјељеност Општине Кнежево да се настави интензивно бавити питањима младих и да у сарадњи са њима донесе квалитетну омладинску политику на локалном нивоу.

У формулатици циља водило се рачуна да је он у складу са усвојеном Омладинском политиком Републике Српске за период 2016-2020, и њеним стратешким циљем 1: Унаприједити запошљивост младих и њеним оперативним циљевима, затим стратешким циљем 2.: Унаприједити могућности за активно учешће младих

Нацртом Стратегије развоја образовања у Републици Српској до 2020, чије је стратешко опредјељење да: Квалитет представља примарни развојни циљ на сваком нивоу образовања – од предшколског образовања и васпитања до докторских студија односно образовања одраслих.

Циљ 2: Повећати број здравствених услуга у систему примарне здравствене заштите до 2023. године.

Трећи секторски циљ друштвеног развоја Општине Кнежево жели истаћи важност побољшања квалитета пружања здравствене услуге, чиме би се побољшало здравствено стање становника и смањио број оболјелих од ризичних болести. Овај секторски циљ је у директној вези са Законом о здравственој заштити: Успостављање ефикасног система пружања услуга и Јачање улоге локалне заједнице у обезбеђењу примарне здравствене заштите. Унапређење здравља мајке и дјетета унапређењем здравствене заштите кроз мјере промоције, превенције, лијечења и рехабилитације, с нагласком на развој примарне здравствене заштите, као и унапређење савјетовања и образовања и пружање услуга у вези с планирањем породице.

Циљ 3: До 2023.г. побољшати информисаност грађана о раду локалне самоуправе и повећати њихово задовољство јавним услугама за 15%.

Политичка нестабилност на подручју општине Кнежево представља горући проблем и камен спотицања ефикасном локалном развоју локалне заједнице. Већим укључивањем грађана у процесе доношења одлука могло би се доприћи смањењу утицаја политичке нестабилности на локални развојни процес. С друге стране, изградњом квалитетне инфраструктуре и увођењем савремених технологија у рад општинске администрације повећао би се ниво задовољства грађана квалитетом јавних услуга. У том контексту општина је показала опредјељење рјешавању овог проблема кроз формулатију трећег секторског циља који је своје упориште нашао у Стратегији развоја локалне самоуправе Републике Српске 2017-2021, и њеним стратешким циљевима који указује на неопходност јачања учешћа грађана у пословима локалне самоуправе.

Циљ 4: До 2023. унаприједити живот грађана повећањем броја спортско-културних догађаја за 20%.

Овај секторски циљ директно доприноси побољшању квалитета живљења грађана на подручју Општине Кнежево и има директну везу са Стратегијом развоја културе РС 2017-2022, Стратешки Циљ 3.: Културна писменост (медијска, позоришна, филмска...) у заједници-активна публика.

Подстицање грађана по општинама на веће учествовање у умјетности и култури стварањем нове публике или стварањем активних учесника у креирању и промоцији културних садржаја, односно истицање важности побољшања квалитета културних садржаја по општинама Републике Српске.

2.2.4. Програми, пројекти и мјере

За реализацију плана друштвеног развоја општина Кнежево је дефинисала 32 пројекта и мјере који су груписани у 5 програма и то:

1. Програм унапређења информисања и живота младих
2. Програм унапређења образовања
3. Програм побољшања здравствених и социјалних услуга
4. Програм побољшања јавних и комуналних услуга
5. Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре

ПРОГРАМ	Пројекат/мјера
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.1. Доношење стратешког документа у области омладинске политике
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.2. Развијање истраживачког и предузетничког начина размишљања код младих
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.3. У сарадњи са Заводом за запошљавање РС, локална канцеларија информисати младе о траженим профилима образовања
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.4. Унапређење рада општинског веб портала с циљем бољег информисања грађана, а посебно младих.
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.5. Реконструкција и опремање зграде Народног универзитета Кнежево и његова трансформација у Центар за културу
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.6. Едукација становништва, нарочито младих, из области актуелних тема везаних за здравље, живот и рад
Програм унапређења информисања и живота младих	Пројекат 1.7. Укључивање грађана и младих у рад јавног сектора
Програм унапређења образовања	Пројекат 2.1. Увођење нових смјерова у образовни програм средњошколског центра у складу са потребама тржишта радне снаге
Програм унапређења образовања	Пројекат 2.2. Утврђивање приоритетних потреба и набавка учила, литературе и наставних средстава у СПЦ
Програм побољшања здравствених и социјалних услуга	Пројекат 3.1. Увођење педијатријске службе
Програм побољшања здравствених и социјалних услуга	Пројекат 3.2. Модернизација тима за хитне интервенције набавком опреме и обуком кадра до 2020.
Програм побољшања здравствених и социјалних услуга	Пројекат 3.3. Набавка неопходних апаратова за Дом здравља Кнежево
Програм побољшања здравствених и социјалних услуга	Пројекат 3.4. Израда стратегије социјалне заштите становништва општине Кнежево до 2020 године
Програм побољшања здравствених и социјалних услуга	Пројекат 3.5. Израда Програм борбе против асоцијалног понашања, (малољетничке деликвенције, алкохолизам, наркоманија, насиље...) 2020

Програм побољшања здравствених и социјалних услуга	Пројекат 3.6. Израда стратегије дјечије заштите
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.1. Успостављање е-управе
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.2. Модернизација градских улица и пјешачких зона
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.3. Модернизација РП 414 и РП 413
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.4. Изградња зелене пијаце (Израда пројектне документације)
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.5. Реконструкција градске секундарне водоводне мреже и примарне канализационе мреже
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.6. Модернизација ватрогасног дома(Израда пројектне документације)
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.7. Формирање новог комуналног предузећа
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.8. Отварање локалне радио станице
Програм побољшања јавних и комуналних услуга	Пројекат 4.9. Обиљежавање брдских бициклистичких стаза
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.1. Санација спортских терена на подручју општине Кнежево
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.2. Уређење градског стадиона
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.3. Изградња дјечијих игралишта на подручју општине Кнежево
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.4. Уређење локалитета са културно- историјским и природним атракцијама
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.5. Изградња фискултурне сале СШЦ
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.6.: Подршка организовању традиционалних, спортских и културних догађаја
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.7. Јачање капацитета СПКД „Просвјета“
Програм санације и уређења спортско-културне инфраструктуре	Пројекат 5.8. Адаптација спортског терена Средњошколског центра.

2.2.5. Пројјена очекиваних исхода са индикаторима

Сваком циљу друштвеног развоја доприноси један или више програма/пројеката или мјера. Сваки пројекат има своје показатеље реализације који обједињени формулишу показатеље испуњења циљева друштвеног развоја. У наставку су представљени показатељи за сваки од циљева друштвеног развоја.

Секторски циљ	Процејна очекиваних исхода са индикаторима
Секторски циљ 1. Повећати број ученика у средњем образовању за 10% и ојачати вјештине и компетенције најмање 200 младих особа до 2020. године	<ul style="list-style-type: none"> - Уведен најмање један нови образовни смјер у средњем образовању - Ојачани капацитети и повећана конкурентност на тржишту рада за најмање 200 младих - Успостављен тренд повећања ученика средњошколског центра за 10 % у односу на 2017.
Секторски циљ 2: Повећати број здравствених услуга у систему примарне здравствене заштите до 2020. године	<ul style="list-style-type: none"> - Отворена педијатријска амбуланта - Набављена дијагностичка опрема -Уведене најмање 3 нове здравствене услуге
Секторски циљ 3: До 2020. године побољшати информисаност грађана о раду локалне самоуправе и повећати њихово задовољство јавним услугама за 15%.	<ul style="list-style-type: none"> - Повећан број грађана који учествују у активностима доношења одлука од јавног значаја за 30% у односу на 2017. годину - Повећан број активности усмјерених на укључивање грађана у процес доношења одлука од јавног значаја за 30% у односу на 2017. Годину - Побољшано задовољство грађана јавним услугама за 15% у односу на 2017 годину. - Успостављена е -управа
Секторски циљ 4. До 2020. унаприједити живот грађана повећањем броја спорско- културних догађаја за 20%.	<ul style="list-style-type: none"> -Повећан број корисника спорско- рекреативних терена за 20% у односу на 2017. годину -Повећан број спорчких догађаја за 20% у односу на 2017. годину -Повећан број културних догађаја за 20% у односу на 2017. годину - Повећан број посјетилаца културних догађаја за 20% у односу на 2017. годину

2.3 ПЛАН ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

2.3.1. Фокусирање

SWOT анализа – заштита животне средине

На основу анализе снага, слабости, прилика и пријетњи у сектору животне средине евидентно је да се проблеми заштита животне средине рјешавају кроз инфраструктурне пројекте у сектору водоснабдијевања, прикупљање и одвод отпадних вода, збрињавање отпада као и кроз мјере енергетске ефикасности.

Снаге	Слабости
<ul style="list-style-type: none"> -Покрivenost општине мобилном и фиксном телефонијом, -Повољан географски положај (најкраћа релација БЛ – Сарајево) -Асфалтирани путеви према већим мјесним заједницама (Живинице, Имљани), -Изграђена нова водоводна мрежа (примарна), -Добра покрivenост општине системом за 	<ul style="list-style-type: none"> -Изградња аутопута «9. Јануар» -Лоша повезаност са сусједним општинама (Котор-Варош, Мркоњић Град), -Лоше стање секундарне мреже (водоводне, канализационе), -Неријешено питање отпадних вода (загађени водотоци ријека Угар и Цврцка), -Непосједовање просторног, урбанистичког као ни

<p>напајање електричном енергијом,</p> <p>-Посједовање регулационог плана центра и индустријске зоне,</p> <p>-Новоизграђени систем уличне расvjете,</p> <p>-Посједовање ресурса каменог материјала,</p> <p>-Велики број извора питке воде,</p> <p>-Велики број водотока,</p> <p>-Велике површине висококвалитетних шума букве, јеле и смрче,</p> <p>-Одсуство загађивача (zemљиште, вода, ваздух) – Ваздушна бања</p> <p>-Богатство флоре и фауне – Ендемична врсте (пастрмка, орлови, Панчићева оморика),</p> <p>-Ријешено прикупљање и одвоз отпада са подручја града и дијела мјесних заједница,</p> <p>-Разноврstan биљни и животињски фонд и повољни еколошки услови за развој широког спектра биљног и животињског свијета,</p> <p>- изражени вјетрови</p>	<p>зонинг планова,</p> <p>-Непосједовање регулационих планова већег дијела општине,</p> <p>-Велики број бесправно изграђених објеката,</p> <p>-Недовољна искориштеност природних ресурса,</p> <p>-Низак ниво бриге о природним добрима,</p> <p>-Неадекватно одлагање отпада без претходног издвајања секундарних сировина,</p> <p>-Неријешено прикупљање отпада и одвоз отпада у мјесним заједницама,</p> <p>-Формирање дивљих депонија,</p> <p>-Неизрађен Локални еколошки акциони план и План управљања отпадом,</p> <p>-Недовољна информисаност грађана о области екологије и заштите животне средине као и значају природних добара,</p> <p>-Недовољно активно учешће јавности у области заштите животне средине,</p> <p>-Недостатак финансијских средстава намијењених за ријешавање проблема у области заштите животне средине и екологије,</p>
<p>Могућности/прилике</p> <p>-Реконструкција секундарне мреже (водоводна, канализациона),</p> <p>-Доношење просторно планске документације,</p> <p>-Уступање инвеститорима грађевинског земљишта,</p> <p>-Искориштавање наших природних ресурса,</p> <p>-Изградња система за пречишћавање отпадних вода.</p> <p>-Интензивније спровођење мјера заштите природних добара,</p> <p>-Израда пројекта уређења зелених површина и рекултивације депонија,</p> <p>-Израда Локалног еколошког акционог плана,</p> <p>-Интензивнији развој заштите животне средине и еколошких проблема са развојем пољопривреде и туризма и здравства,</p> <p>-Промоција капацитета природних ресурса,</p> <p>-Интензивнија едукација становништва у области екологије и заштите животне средине,</p> <p>-Промоција еколошки исправне хране,</p> <p>-Прерада секундарних сировина,</p> <p>-Сепарација отпада,</p> <p>- Енергетска ефикасност.</p>	<p>Пријетње</p> <p>-Изградња аутопута «9. Јануар»</p> <p>-Лоша повезаност са сусједним општинама (Котор-Варош, Мркоњић Град),</p> <p>-Лоше стање секундарне мреже (водоводне, канализационе),</p> <p>-Неријешено питање отпадних вода (загађени водотоци ријека Угар и Цврцка),</p> <p>-Непосједовање просторног, урбанистичког као и зонинг планова,</p> <p>-Непосједовање регулационих планова већег дијела општине,</p> <p>-Велики број бесправно изграђених објеката,</p> <p>-Недовољна искориштеност природних ресурса,</p> <p>-Низак ниво бриге о природним добрима,</p> <p>-Неадекватно одлагање отпада без претходног издвајања секундарних сировина,</p> <p>-Неријешено прикупљање отпада и одвоз отпада у мјесним заједницама,</p> <p>-Формирање дивљих депонија,</p> <p>-Неизрађен Локални еколошки акциони план и План управљања отпадом,</p> <p>-Недовољна информисаност грађана о области екологије и заштите животне средине као и значају природних добара,</p> <p>-Недовољно активно учешће јавности у области заштите животне средине,</p> <p>-Недостатак финансијских средстава намијењених за ријешавање проблема у области заштите животне средине и екологије,</p>

У циљу идентификације секторских фокуса врши се издвајање конкурентских предности и њихово упаривање са приликама, с једне стране, и с друге стране повезивањем слабости и пријетњи. За потребе фокусирања у оквиру сектора заштите животне средине, разматрани су и консултовани стратешки циљеви који су примарно усмјерени на област заштите животне средине и изградњу

инфраструктуре. Радна група општине Власеница идентификовао је сљедеће фокусе заштите животне средине:

- Великим потенцијалом у сектору обновљивих извора (биомаса-дрво) на простору општине те примјеном принципа енергетске ефикасности, рјешавање питања загађења градског подручја. Ове активности требају започети са примјерима добре праксе у јавним објектима те на бази њих формирати моделе који ће бити примјењиви и у приватном сектору.
- За задржавање доброг постојећег стања природног богатства (шуме, питка вода, пољопривредно земљиште) рјешавати питање прикупљања и одлагања отпада на простору општине те унаприједити стање зелених површина на градском подручју,
- Користећи доступне ЕУ фондове и фондове других донатора рјешавати проблема водоснабдјевања и одводње и пречишћавања отпадних вода у општини чиме ће се утицати на задржавање доброг постојећег стања природног богатства (пољопривредно земљиште, биодиверзитет, питка вода) на простору општине Кнежево.

2.3.2. Развојни циљеви у области заштите животне средине

Узимајући у обзир стратешке циљеве заједно са фокусима у области заштите животне средине општине Кнежево, радни тим је идентификовао циљеве у области заштите животне средине како је назначено у наредној табели.

Циљеви заштите животне средине	Веза са стратешким циљевима	Веза са развојним циљевима у другим секторима
Секторски циљ 1.: Смањити ниво загађења са CO2 и са другим штетним материјама	Стратешки циљ 3	<p>ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године.</p> <p>ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ: Циљ 1. Повећати број ученика у средњем образовању за 10% и ојачати вјештине и компетенције најмање 200 младих особа до 2023. године</p> <p>Секторски циљ 4. До 2020. унаприједити живот грађана повећањем броја спортско-културних догађаја за 20%.</p>
Секторски циљ 2: у области управљања отпадом до 2023 год., ће се смањити количине нелегално одложеног отпада за 500 t чиме се стварају услове за затварање постојећих локалних дивљих депонија.	Стратешки циљ 3	<p>ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године.</p>
Секторски циљ 3: Општина Кнежево ће кроз реконструкцију и изградњу комуналне инфраструктуре до 2023. године обезбиједити редовно снабдијевање питком	Стратешки циљ 3	<p>ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму</p>

водом за 100 нових домаћинства и 100 нових домаћинства обухватити системом одводње и прикупљања отпадних вода.		и сектору МСП до краја 2023. године. Циљ 2: Јачање конкурентности пољопривредних производија повећањем засађених површина под воћем за 20 ha, повећањем производње количине млијека и меса за 25% и успостављање најмање 10 мини радионица за прераду пољопривредних производа до краја 2018. године.
Секторски циљ 4: До краја 2023. године постоје 2 парковске целине на подручју општине	Стратешки циљ 3	
Секторски циљ 5: До 2023 године успоставити систем одрживог управљања локалним водоводима на подручју општине чиме ће се обезбиједити редовно снабдијевање становништва квалитетном водом за пиће.	Стратешки циљ 3	ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ: Циљ 1: Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023. године.

Циљеви заштите животне средине су видљиво пројекти са стратешким циљем 3 где се стандардизацијом постојеће и изградњом недостајуће комуналне инфраструктуре, обезбеђује висок ниво квалитета животне средине и такође побољшавају услуге привреди. Секторски циљеви заштите животне средине имају успостављену везу са секторским циљем из области економског развоја и секторским циљевима из области друштвеног развоја. Уколико није могуће увидјети везу на основу формулатије циљева, она свакако постоји на нивоу активности и пројекта који доприносе наведеним циљевима. Као примјер навешћемо везу Секторског циља 1 из заштите животне средине, који има директну везу са Секторским циљевима 1 и 5 из области друштвеног развоја где се спровођењем мјера енергетске ефикасности на јавним објектима (школе) повећава број ђака, и квалитет и квантитет спортских и културних садржаја.

2.3.3. Интеграција са стратешким документима виших нивоа

Секторски циљеви у области заштите животне средине имају своје јако упориште у документима виших стратегија, планова и закона. Наиме, циљеви заштите животне средине у складу су са слједећим циљевима стратегија виших нивоа власти:

- Секторски циљ 1, је усклађен са НЕАП-ом (Национални еколошки акциони план за заштиту животне средине) и Законом о енергетској ефикасности РС
- Секторски циљ 2, је усклађен НЕАП-ом/Успостављање система управљања чврстим отпадом и Уклањање и санација дивљих депонија
- Секторски циљ 3, је усклађен са НЕАП-ом/ Пречишћавање отпадних вода и изградња канализационих система
- Секторски циљ 4, је усклађен са НЕАП-ом/ Увођење мониторинга стања природних ресурса
- Секторски циљ 5 је усклађен са НЕАП/ Водоснабдијевање

2.3.4. Програми, пројекти и мјере

За реализацију плана заштите животне средине општине Кнежево дефинисано је 12 пројектата груписаних у 5 програма и то:

1. Програм повећања енергетске ефикасности
2. Програм унапређења одлагања чврстог отпада
3. Програм изградње комуналне инфраструктуре
4. Програм уређења зелених површина
6. Програм санитарне заштите

ПРОГРАМ	ПРОЈЕКАТ/МЈЕРА
Програм повећања енергетске ефикасности	Пројекат 1.1: Одрживо управљање енергијом у Општини Кнежево кроз примјену мјера енергетске ефикасности у зградама јавног сектора
Програм повећања енергетске ефикасности	Пројекат 1.2: Унапређење енергетске ефикасности основне школе у Кнежеву
Програм повећања енергетске ефикасности	Пројекат 1.3: Унапређење енергетске ефикасности средње школе у Кнежеву
Програм повећања енергетске ефикасности	Пројекат 1.4 : Израда елабората за изградњу појединачних котловница за двије зграде у Викенд насељу
Програм унапређења одлагања чврстог отпада	Пројекат 2.1 Проширење услуга одвоза чврстог отпада у 5 мјесних заједница
Програм унапређења одлагања чврстог отпада	Пројекат 2.2: Израда пројектне документације за затварање дивље депоније и рекултивацију терена изнад изворишта Цврцка
Програм унапређења одлагања чврстог отпада	Пројекат 2.3: Субвенције за селективно прикупљање отпада-подршка селективном прикупљању отпада
Програм изградње комуналне инфраструктуре	Пројекат 3.1: Изградња недостајуће градске канализационе мреже
Програм изградње комуналне инфраструктуре	Пројекат 3.2: Израда пројектне документације за реконструкцију градске секундарне водоводне мреже
Програм изградње комуналне инфраструктуре	Пројекат 3.3: Уградња колектора за пречишћавање отпадних вода
Програм уређења зелених површина	Пројекат 4.1. Израда просторно планске документације за градско подручје
Програм уређења зелених површина	Пројекат 4.2: Израда елабората за уређење јавних зелених површина у граду
Програм уређења зелених површина	Пројекат 4.3: Израда пројектне документације за формирање 2 парка на урбаном подручју
Програм уређења зелених површина	Пројекат 4.4. Израда Локалног еколошког плана до 2020
Програм санитарне заштите	Пројекат 5.1: Израда програма санитарне заштите и успостава санитарне заштите за изворишта за 3 мјесне заједнице

2.3.5. Процјена очекиваних исхода са индикаторима

Сваком циљу у области заштите животне средине доприноси један или више програма/пројекта или мјера. Сваки пројекат има своје показатеље реализације који обједињени формулишу показатеље

испуњења циљева у области заштите животне средине. У наставку су представљени показатељи за сваки од циљева у овој области.

Секторски циљ	Процјена очекиваних исхода са индикаторима
Секторски циљ 1: Смањити загађење ваздуха на годишњем нивоу са CO ₂ и другим штетним материјама	<ul style="list-style-type: none"> -Смањена потрошња енергената за гријање у 3 јавна објекта за 300 м³ огрева -Смањена емисија CO₂ у ваздух -Смањена финансијска издвајања општине за набавку енергента за 30% - Израђен елаборат за изградњу појединачних котловница за 2 стамбене зграде
Секторски циљ 2: Општина Кнежево у области управљања отпадом до 2023. год., ће смањити количине нелегално одложеног отпада за 500 t чиме се стварају услове за затварање постојећих локалних дивљих депонија.	<ul style="list-style-type: none"> - 1000 нових домаћинстава у систему управљања отпадом -Повећана количина прикупљеног и одложеног отпада на депонију за 500 t - Израђен пројекат санације дивље депоније изнад изворишта Цврцка -Прикупљено 50 t разврстаног отпада годишње
Секторски циљ 3: Општина Кнежево ће кроз реконструкцију и изградњу комуналне инфраструктуре до 2023. године обезбиједити редовно снабдијевање питком водом за 100 нових домаћинстава и 100 нових домаћинстава обухватити системом одводње и прикупљања отпадних вода.	<ul style="list-style-type: none"> -Израђена проектна документација за реконструкцију градске секундарне водоводне мреже -Израђено 3000 m нове канализационе мреже -Изграђено ћца 10 000 m секундарне водоводне мреже
Секторски циљ 4: До краја 2023. године постоје 2 парковске целине на подручју општине	<ul style="list-style-type: none"> -Израђен пројекат за формирање 2 парковске површине -Израђен елаборат и реализација уређења јавних зелених површина у граду
Секторски циљ 5: До 2023 године успоставити систем одрживог управљања локалним водоводима на подручју општине чиме ће се обезбиједити редовно снабдијевање становништва квалитетном водом за пиће.	<ul style="list-style-type: none"> - Израђена три програма санитарне заштите изворишта (Велико Врело, Манатовац, Османовац) -Успостављене три зоне санитарне заштите изворишта

IV ПЛАН РАЗВОЈА ОРГАНИЗАЦИОНИХ КАПАЦИТЕТА И ЉУДСКИХ ПОТЕНЦИЈАЛА

Интегрисана стратегија развоја обједињује све секторе који су у надлежности локалне власти. Укључивањем свих питања којима се бави јединица локалне самоуправе у једну свеобухватну стратегију отварају се могућности за креирање синергије, додатних вриједности и иновативности кроз међусекторску сарадњу. Стога је важно навести да је, поред ефикасне успоставе и функционисања структура за планирање развоја, као и структура које ће пратити провођење стратешких докумената, веома значајно јачање свеукупне координације унутар општинске администрације у процесу имплементације стратегије. Поред тога, неопходно је осигурати да провођење стратегије буде подржано од стране социо-економских партнера. Сваки од њих треба имати значајне улоге у имплементацији, осигурању финансијских средстава, те у праћењу и вредновању.

4.1. Постојеће стање и организационе претпоставке за имплементацију стратегије

У општини Кнежево не постоје надлежности и обавезе које су у вези са припремом и реализацијом стратегије развоја. Такође не постоји системски приступ овој проблематици и не постоји структура са јасно дефинисаним механизмима која би имала функцију праћења и подржавања развоја. Скупштина општине обезбеђује организационе претпоставке за израду стратегије и осталих докумената. Начелник општине има кључну улогу у операционализацији и имплементацији стратегије развоја путем успостављања јасних механизама и дефинисања одговорности одјељења у погледу имплементације дијелова стратегије из њихове надлежности, те осигурања свеукупне координације. Начелник општине подржава процес те је укључен у процес израде кроз Партнерску групу и развојни тим. Општинска управа има кључну улогу у изради, реализацији, праћењу, извјештавању и допуњавању стратегије развоја, с циљем континуираног унапређења квалитета живота грађана.

Кључни недостатак је системски уређена функција планирања и координације имплементације стратегије развоја, тј. послови и задаци из ове области нису јасно прецизирани у оквиру надлежности и задужења постојећих служби у оквиру општинске управе. Додатни недостатак постојеће структуре је непостојање пројектног приступа као основног приступа имплементацији стратегије. У погледу прикупљања, обраде и допуњавања података за планирање и праћење развоја, нико од запослених у оквиру општинске управе није задужен искључиво за ову област, нити постоји свеобухватна база података неопходних за планирање и праћење развоја, већ појединачно службе појединачно прикупљају податке за своје потребе и у складу са својим специфичним форматима. Када су у питању запослени унутар одјељења и служби, који имају задужења у области планирања и имплементације стратегије развоја, ситуација је сљедећа:

-У одјељењу за привреду и финансије тренутно стање броја запослених је задовољавајуће и није присутна потреба за новим запошљавањима,

-У одјељењу за општу управу и друштвене дјелатности, просторно уређење и стамбено-комуналне послове те у стручној служби Начелника општине тренутно стање броја запослених није у потпуности задовољавајуће и присутна је потреба за додатним запошљавањем. Ту се прије свега мисли на недостатак звања и занимања: дипломирани правник, сарадник за друштвене дјелатности дипломирани инжењер архитектуре-просторно планирање и сарадник за односе са јавношћу информисање

-У оквиру одјељења и служби неопходно је провести обуке из сљедећих области: страни језици (енглески), рад на рачунару, припрема и реализација пројеката, финансијско праћење пројекта и извјештавање, рад на специјализираним програмима (AutoCAD, GIS softver и сл.), комуникационе вјештине, односи с јавношћу, јавно-приватно партнерство, јавне набавке у БиХ и ЕУ: правни и практични аспекти, Инструмент за претприступну помоћ ЕУ (IPA): политике и праксе, праћење, оцењивање напретка имплементације и допуњавање стратегије локалног развоја, управљање пројектним циклусом.

-У склопу општинске управе не постоји служба нити особа која се бави стратешким планирањем нити системском координацијом имплементације стратегије. Имајући у виду недостатак јасних надлежности у погледу координације и организације имплементације стратегије, нужно је подузети проактивне мјере како би се стање у овој области побољшало. Овде су посебно важне улоге Одјељења за привреду и финансије те Одјељења за просторно уређење и стамбено-комуналне послове и њихово будуће јачање, како би одјељења била способна одговорити предстојећим изазовима. Поред ових одјељења потребно је ојачати капацитет Одјељења за општу управу и друштвене дјелатности као и одјељења за инспекциске послове и комуналну полицију.

Стога, кључни кораци обухватају сљедеће:

- Провођење анализе функција, процеса, актера и улога у управљању локалним развојем, укључујући: преглед минималних функција управљања локалним развојем и преглед процеса, актера и улога у планирању, имплементацији, праћењу и вредновању стратегије развоја.
- Идентификација одговарајућег модела успостављања развојне функције општине, где је једно од могућих решења успостављање јединице за управљање развојем која ће преузети надлежност координације, редовног праћења, вредновања и извјештавања о имплементацији

стратегије. Друго могуће рјешење би било усклађивање/дорада постојећих описа послова и одговарајуће јачање капацитета у оквиру постојећих служби/одсјека. С тим у вези, препоручљиво је да се специфично за потребе осигурања сталне, свакодневне бриге о имплементацији стратегије додатно развије или успостави посебна организациона структура, у виду јединице за оперативно управљање локалним развојем. Ова јединица, у зависности од специфичности и потреба, може функционисати као реферат, посебно одјељење, као одјел унутар одговарајућег одјељена или при кабинету начелника. Иако јединица може и сама имплементирати одређење пројекте њени примарни задаци би обухватали следеће: промоција стратегије и приоритета; разрада пројектних задатака; припрема специфичних пројектних приједлога; покретање пројеката; координација израде финансијске конструкције за реализацију стратегије/пројеката; координација пројеката и активности имплементатора; израда система за праћење и оцјењивање остварења стратегије; припрема извјештаја о реализацији стратегије за начелника, партнерију групу, склопштину; допуна стратегије (из годишње и вишегодишње перспективе); Израда свеобухватне базе података у сврху стратешког планирања, праћења и оцјењивања развоја, која обухвата друштвене, економске и еколошке параметре и релевантне индикаторе.

За успешну реализацију стратегије неопходно је осигурати да сва одјељења и службе блиско сарађују, како би се међусекторском сарадњом осигурала одговарајућа синергија. Стога је веома важно јачање свеукупне системске координације унутар општинске управе, како у процесу имплементације стратегије, тако у процесима њеног праћења, вредновања, извјештавања и допуњавања. Унутар плана управљања организационим и људским ресурсима, посебан приоритет је стављен на припрему сета разрађених пројектних приједлога као и припрему пројеката спремних за имплементацију за одрживи економски и друштвени развој, те заштиту животне средине, у складу са планом имплементације стратегије.

4.2. Улоге и одговорности

У доњој табели дат је кратак преглед кључних улога и одговорности у погледу координације, имплементације, мониторинга и евалуације локалне развојне стратегије:

Улога	Надлежност (ко?)
Дефинисање одговорности у погледу координације имплементације стратегије развоја	Начелник и Јединица за управљање развојем
Дефинисање належности појединачних служби/одсјека за припрему пројектних приједлога и имплементацију пројекта из акционог плана	Начелник општине и начелници одјељења
Разрада пројектних приједлога и осигуравање извора финансирања	Јединица за управљање развојем и одјељење за привреду и финанасије
Провођење процедуре јавних набавки	Комисија за јавне набавке Службеник за јавне набавке
Праћење имплементације стратегије и редовно извјештавање	Јединица за управљање развојем Начелник општине
Успостављање и редовно допуњавање базе података релевантних за развој	Јединица за управљање развојем
Разрада и усвајање оперативних и финансијских планова за наредне године имплементације стратегије	Скупштина, Начелник, одјељење за привреду и финанасије, Одјељење за просторно уређење и склоп, Одјељење за општу управу и друштвене дјелатности, Одјељење за инспекцијске послове и комуналну полицију, Јединица за управљање развојем
Допуњавање и ревизија секторских планова и стратегија	Начелник општине, начелници одјељења,
Дефинисање кључних потреба за изградњом капацитета особља укљученог у имплементацију стратегије (припрема Плана и системска	Начелник општине, начелници одјељења, Службеник за људске ресурсе

изградња капацитета за дјелотворну имплементацију стратегије)	
Свеукупна комуникација у погледу имплементације стратегије развоја са актерима ван општинске управе (грађани, локално развојно партнерство), медији, пословни сектор, невладин сектор итд.).	Начелник општине Службеник за информисање

4.3. Праћење, оцењивање и допуњавање стратегије развоја

Стварни резултати развоја, који произилазе из имплементације интегрисане стратегије развоја, могу бити видљиви и мјерљиви једино уколико општинска администрација, као најодговорнија за имплементацију стратегије, буде системски проводила праћење и вредновање реализације стратегије. Системско праћење и вредновање (мониторинг и евалуација) реализације стратегије омогућава мјерење нивоа остварења постављених циљева, дајући такођер могућност за подузимање правовремених мјера у циљу евентуалних корекција, те оцењивање свеукупне успјешности реализације стратегије.

Праћење подразумијева систем прикупљања и обраде података у сврху компарације постигнутих резултата са планираним. *Вредновање* је засновано на налазима праћења и даје свеукупну оцјену остварења постављених циљева. Да бисмо управљали имплементацијом стратегије, као и имплементацијом пројекта, морамо бити у могућности мјерити ниво остварења дефинисаних циљева и резултата у одређеном временском периоду, за што нам служе објективно провјерљиви индикатори.

4.4. Индикатори праћења

Стратегија развоја, као конкретан и оперативан алат за дугорочни развој општине, поставља сет мјерљивих оперативних/секторских циљева, подржаних низом конкретних индикатора, а који ће се користити за мјерење укупног напретка и остварења стратегије. Стога ће се провођење редовног праћења напретка у имплементацији стратегије ослањати на мјерљивим секторским (друштвени, економски и еколошки) циљевима и њиховим индикаторима. Поред тога наредна табела нам даје преглед индикатора уз секторске циљеве, извора информација и метода прикупљања према појединим секторским циљевима.

Јединица за управљање развојем ће проводити процес мониторинга и евалуације.

	Секторски циљ	Пројена очекиваних исхода са индикаторима	Извори информација и метод прикупљања
Локални економски	1.	Покретање производње у најмање 5 нових предузећа и отварање најмање 100 нових радних мјеста у индустрији, туризму и сектору МСП до краја 2023.	- Регистар Агенције за МСП РС -Извјештај о развоју МСП-а Скупштине општине Кнежево (Интерна информација за општину Кнежево унутар Одјељења за привреду и финансије) -Регистар завода за запошљавање -Регистра Пореске управе РС Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.

	2.	Јачање конкурентности пољопривредних производија повећањем засађених површина под јагодичастим и бобичастим воћем за 20 ha, повећањем количине произведеног млијека и меса за 25% и успостављање најмање 10 мини радионице за прераду пољопривредних производа до краја 2023.	<ul style="list-style-type: none"> - Годишњи извјештај Начелнику и Скупштини општине о подигнутим засадима - Годишњи извјештај Начелнику и Скупштини општине о повећању грла стоке, откупа млијека и меса - Годишњи извјештај Начелнику и Скупштини општине о оствареним подстицајима у пољопривреди - Извјештај самосталног стручног сарадника за пољопривреду - архива стручне службе Скупштине општине Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
Друштвени развој	1.	Уведен један нови смјер у средњошколском образовању, успостављен тренд повећања број ученика у средњем образовању за 10% у односу на 2017/2018; Ојачани капацитети и повећана конкурентност на тржишту рада за најмање 200 младих	<ul style="list-style-type: none"> - Извјештај руководства СШЦ - Извјештај Завода за запошљавање - Извјештај самосталног стручног сарадника за друштвене дјелатности Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
	2.	Отворена педијатријска служба, Набљена дијагностичка опрема, Уведене три нове здравствене услуге	<ul style="list-style-type: none"> - Извјештај руководства Дома здравља - Извјештај самосталног стручног сарадника за друштвене дјелатности - Архива стручне службе Скупштине општине Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
	3.	Повећан број грађана који учествују у активностима доношења одлука од јавног значаја за 30% у односу на 2017. годину; Повећан број активности усмјерених на укључивање грађана у процес доношења одлука од јавног значаја за 30% у односу на 2017. годину; Побољшано задовољство грађана јавним услугама за 15% у односу на 2017. годину; Успостављена е- управа.	<ul style="list-style-type: none"> - Записници о одржаним јавним расправама - Записник и извјештај из књиге утисака грађана - Извјештај самосталног стручног сарадника за друштвене дјелатности - Архива стручне службе Скупштине општине Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
	4.	Повећан број корисника спортско-рекреативних терена за 20% у односу на 2017. год.; Повећан број спортских догађаја за 20% у односу на 2017. год.; Повећан број културних догађаја за 20% у односу на 2017. год.; Повећан број посетилаца културних догађаја за 20% у односу на 2017. годину.	<ul style="list-style-type: none"> - Извјештаји спортских клубова - Извјештај самосталног стручног сарадника за друштвене дјелатности - Извјештај Центра за културу - Извјештај организација цивилног друштва - Извјештај надзорног органа на урађеним теренима Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
Заштита животне средине	1.	Смањена потрошња енергената за гријање у 3 јавна објекта за 300 м3 огревног дрвета; Смањена емисија CO ₂ у ваздух; Смањена финансијска издвајања општине за набавку енергента за 30%; Израђен елаборат за изградњу појединачних котловница за 2 стамбене зграде.	<ul style="list-style-type: none"> - Извјештај самосталног стручног сарадника за екологију и заштиту животне средине - Извјештаји директора предметних јавних установа према Скупштини општине - Буџет општине - Извјештај начелника одјељења за привреду и финансије - Извјештај начелника одјељења за просторно уређење и стамбено-комуналне послове Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.

	2.	1000 нових домаћинстава у систему управљања отпадом; Повећана количина прикупљеног и одложеног отпада на депонију, Израђен пројекат санације депоније изнад изворишта Цврцка, Прикупљено и разврстано 50 т отпада годишње.	- Извјештај директора комуналног предузећа, - Вагарски листови регионалне депоније, - Извјештај самосталног стручног сарадника за екологију и заштиту животне средине Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
	3.	Израђена проектна документација за реконструкцију градске канализационе мреже; Извршена санација пумпне станице Велико врела и замијењен цјевовод у дужини од 1800 м од резервоара Брезик до резервоара Миловићи; Изграђен систем за третман отпадних вода за 1 реципијент; Изграђено 1500 м канализационе мреже у градском дијелу Кнежева	- Извјештај самосталног стручног сарадника за екологију и заштиту животне средине - Извјештај стручног сарадника за комуналне послове - Записник комисије за технички пријем радова изградње и реконструкције водовода и канализације - Извјештај директора комуналног редузећа Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
	4.	Израђен пројекат за формирање 2 парковске површине; Израђен елаборат и реализација уређења јавних зелених површина у граду.	- Извјештај самосталног стручног сарадника за екологију и заштиту животне средине Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.
	5.	Израђена два програма санитарне заштите изворишта; Успостављене три зоне санитарне заштите изворишта.	-Извјештај директора КП Водовод и канализација - Извјештај инспектора за храну - Записник комисије за технички пријем радова на уређењу зона санитарне заштите изворишта Подаци ће бити прикупљени слањем упита и достављањем по службеној дужности.

4.4. Кључни задаци и приступ праћењу и вредновању стратегије

Праћење реализације стратегије ће се организовати кроз сљедеће задатке:

- Дефинисање података потребних за разраду индикатора и утврђивање одговорности за њихово прикупљање;
- Систематизација полазних податка на основу доступних информација те прикупљање евентуално недостајућих податка.
- Прикупљање података у захтијеваним интервалима (квартално или семестрално);
- Анализа резултата, пројцена напретка у односу на постављене циљеве и индикаторе;
- Процес прикупљања података за потребе праћења ће бити организован кроз успоставу базе података, која ће омогућити системско допуњавање података;
- Праћење ће бити такођер усклађено са циклусом припреме полугодишњих и годишњих извјештаја од стране одговарајућих статистичких и других институција.

4.5. Одговорност за праћење и вредновање стратегије

На основу допуњених података праћење реализације стратегије вршити ће јединица за управљање развојем. Годишње вредновање ће проводити јединица за управљање развојем и извештавати Начелника, Скупштину и остале заинтересоване актере.

Временска динамика праћења и вредновања

Активности праћења, вредновања и допуњавања појединих дијелова стратегије биће провођене у одређеним временским периодима, датим у наредној табели.

<i>Активност праћења и вредновања</i>	<i>Временски оквир</i>
<i>Праћење реализације програма (пројеката, мјера)</i>	Годишње
<i>Контролно вредновање</i>	Након 3 године за секторске планове, а након 5 за стратегију
<i>Допуњавање секторских планова</i>	Дјелиично након три године, а комплетно након 5 година
<i>Допуњавање стратегије</i>	Дјелимично након 3 године, а комплетно након 5 година
<i>Финално вредновање</i>	Након три године за секторске планове, а након 5 година за стратегију.